

TRELLAT

VALENCIÀ: LLINGUA I LITERATURA

2n Batxillerat

Sandra Montserrat Buendia (coord.)

Carles Segura-Llopes (coord.)

Dèlia Amorós Pinos

Jordi M. Antolí Martínez

Maria Josep Cebrian Miquel

Víctoria E. Cremades González

Josep Vicent Garcia Sebastià

Irene Mira-Navarro

Raül Morillas Roman

Vicent Vidal Lloret

MOSTRA PARCIAL

© Tabarca Llibres, S.L.

© Sandra Montserrat Buendia (coord.)

Carles Segura-Llopes (coord.)

Dèlia Amorós Pinos

Jordi M. Antolí Martínez

Maria Josep Cebrian Miquel

Victòria E. Cremades González

Josep Vicent Garcia Sebastià

Irene Mira-Navarro

Raül Morillas Roman

Vicent Vidal Lloret

ISBN: 978-84-8025-421-2

Dipòsit Legal: V-957-2020

Edita:

Tabarca Llibres, S.L.

Av. Ausiàs March, 184

Tel.: 963 186 007

www.tabarcallibres.com

46026 VALÈNCIA

Imprés: Gráficas Leitzaran

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra sols es pot realitzar amb l'autorització dels seus titulars, llevat de les excepcions previstes per la llei. Si necessita fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra s'ha d'adreçar a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos. www.cedro.org).

MOSTRA PARCIAL

ÍNDEX DE CONTINGUTS

Valencià: Llengua i Literatura
2n Batxillerat

MOSTRA PARCIAL

		 COMPREN I EXPRESSA'T	 GAUDEIX LA LITERATURA
UNITAT 1	TRANSGENERACIONAL <p>pàg. 20</p>	I. Continuem teixint textos. El text: propietats i tipologies 1.1. El text 1.2. Àmbits d'ús 1.3. Propietats textuais 1.4. Tipologia textual 1.5. Gèneres textuais	II. Provocacions. Estètiques literàries al començament de segle xx: modernisme, noucentisme i avantguardes 2.1. El modernisme (1892-1911) 2.2. El noucentisme (1906-1923) 2.3. Les avantguardes (1916-1936)
UNITAT 2	UN SILENCI QUE S'ESCRIU <p>pàg. 64</p>	I. Escrivim per a convèncer. Els textos argumentatius (I) 1.1. L'argumentació 1.2. Els àmbits d'ús dels textos argumentatius 1.3. Elements de l'argumentació: tema i tesi 1.4. L'estructura	II. Hem viscut per salvar-vos els mots. La poesia de postguerra: censura i exili interior 2.1. La poesia de la postguerra (1939-1960) 2.2. La poesia conceptual. Salvador Espriu 2.3. La poesia de la quotidianitat. Miquel Martí i Pol i Vicent Andrés Estellés 2.4. La poesia intimista. Maria Beneyto
UNITAT 3	EN PRECARI <p>pàg. 112</p>	I. Conta'm una història. Els textos narratius 1.1. La narració 1.2. Les veus del discurs 1.3. La narració literària	II. Literatura en precari. La narrativa de postguerra (1939-1960) 2.1. La novel·la de postguerra 2.2. El realisme social. Enric Valor 2.3. La novel·la psicològica. Mercè Rodoreda 2.4. La prosa d'exili. Pere Calders
UNITAT 4	NO FACES DE LA TEUA IGNORÀNCIA UN ARGUMENT <p>pàg. 160</p>	I. Com un llibre obert. Els textos expositius 1.1. El text expositiu 1.2. Els recursos expositius 1.3. L'exposició oral	II. Pensar per a fer-nos lliures. L'assaig. Joan Fuster i Joan Francesc Mira 2.1. L'assaig com a vehicle del pensament 2.2. Joan Fuster 2.3. Joan Francesc Mira
UNITAT 5	EL TEATRE DEL MÓN <p>pàg. 208</p>	I. Colpegem amb les paraules! Els textos argumentatius (II) 1.1. L'argumentació oral 1.2. Els elements no verbals de la comunicació 1.3. Tipus d'arguments 1.4. La modalització	II. Estàs fet un personatge! Entre la ficció i la realitat. Les noves propostes teatrals 2.1. El teatre contemporani: renovació, límits i creativitat 2.2. El teatre independent 2.3. Rodolf Sirera. <i>El verí del teatre</i> 2.4. Altres autors i formes dramàtiques
UNITAT 6	EL PODER DE LA DIVERSITAT <p>pàg. 250</p>	I. Iguals però diferents. Els textos expositius (II) 1.1. Els textos expositius en l'àmbit acadèmic i científic 1.2. L'estructura dels textos expositius 1.3. Recerca d'informació i fonts 1.4. El resum 1.5. Mecanismes de referència 1.6. La connexió textual	II. Buscant la identitat en la diversitat: a les portes del segle XXI. La literatura des dels anys 70 als nostres dies 2.1. La narrativa 2.2. La poesia 2.3. El teatre

III SÓN LES PERSONES LES QUE PARLEN

III. La diversitat

és riquesa. Variació lingüística

- 3.1. Llengua i variació en la llengua
- 3.2. Tipus de variació

III. Un mosaic per descobrir. La diversitat lingüística peninsular

- 3.1. La diversitat lingüística a Europa
- 3.2. Les llengües de la península Ibèrica
- 3.3. El reconeixement legal de la diversitat lingüística

III. Llengua rica, llengua pobre. Els prejudicis lingüístics

- 3.1. Els prejudicis lingüístics

III. Orde en la llengua! La construcció de la norma

- 3.1. La llengua i la norma
- 3.2. La normativització de la llengua
- 3.3. El cas valencià

III. Comparteix l'estàndard! L'estandardització de la llengua

- 3.1. De la norma a l'estàndard
- 3.2. Un estàndard composicional i policèntric
- 3.3. Els reptes de l'estàndard

III. Diversitat d'àmbits d'ús. La normalització lingüística

- 3.1. La normalització lingüística
- 3.2. La planificació lingüística
- 3.3. El cas de la nostra llengua

IV LINGÜISTA PER UN MOMENT

IV. Funciona de categoria! Categories gramaticals i funcions sintàctiques

- 4.1. Categories gramaticals
- 4.2. Funcions sintàctiques i valors semàntics
- 4.3. Funcions sintàctiques dels complements del verb

IV. Oracions per la llengua. L'oració. L'oració composta

- 4.1. L'oració
- 4.2. Oració simple i composta
- 4.3. Tipus d'oracions compostes

IV. Que ho sàpies! Oracions subordinades substantives

- 4.1. Oracions subordinades substantives
- 4.2. Tipus d'oració subordinada substantiva segons el verb
- 4.3. Modalitat oracional en les subordinades substantives
- 4.4. Funcions de les subordinades substantives

IV. La mare que em va parir. Oracions subordinades adjectives: construccions de participi i oracions de relatiu

- 4.1. Oracions subordinades adjectives
- 4.2. Construccions de participi
- 4.3. Oracions subordinades de relatiu
- 4.4. Oracions subordinades de relatiu sense antecedent explícit

IV. Si no apagueu el mòbil, eixireu a escena. Oracions subordinades adverbials. Construccions oracionals de causa-efecte

- 4.1. Les oracions subordinades adverbials
- 4.2. Construccions oracionals de causa-efecte

IV. Superhipermegadivers. La morfologia: formació de paraules

- 4.1. La morfologia
- 4.2. El morfema
- 4.3. Els mecanismes de formació lèxica
- 4.4. La lexicalització i la gramaticalització

V DETALLETS DE LA LLENGUA

- 5.1. **És bona si sona.** L'accentuació. La e oberta, [ɛ]
- 5.2. **Construïm la llengua.** Els pronoms *en* i *hi* temàtics
- 5.3. **Mester de paraules.** L'origen dels mots

- 5.1. **És bona si sona.** La o oberta, [ɔ]
- 5.2. **Construïm la llengua.** Els verbs velaritzats. L'imperatiu
- 5.3. **Mester de paraules.** Sinònims i antònims

- 5.1. **És bona si sona.** Les consonants fricatives [s] i [z]
- 5.2. **Construïm la llengua.** Les preposicions
- 5.3. **Mester de paraules.** La interferència lingüística

- 5.1. **És bona si sona.** Les consonants palatals: les fricatives [ʃ] i [ç] i les africades [tʃ] i [dʒ]
- 5.2. **Construïm la llengua.** Els relatius
- 5.3. **Mester de paraules.** Les frases fetes

- 5.1. **És bona si sona.** Les consonants oclusives: [p], [t], [k] i [b], [d], [g]
- 5.2. **Construïm la llengua.** L'expressió de l'abstracció i la intensitat. Diferències entre *quin*, *què* i *que*
- 5.3. **Mester de paraules.** La polisèmia i els mecanismes de creació del significat: la metàfora i la metonímia

- 5.1. **És bona si sona.** Les consonants fricatives labiodentals: la [f] i la [v]
- 5.2. **Construïm la llengua.** Repàs dels pronoms febles
- 5.3. **Mester de paraules.** La terminologia

MOSTRA PARCIAL

TRELLAT

VALENCIÀ: LENGUA I LITERATURA

Decàleg d'ús

1. Quan comenceu un tema, pareu atenció en la informació que ja coneixeu. En sabreu més del que penseu.
2. Acordeu amb el professor o la professora de fer les activitats que vos semblen més interessants. No cal que les feu totes.
3. Discutiu el que s'hi explica, polemitzeu, dialogueu.
4. Cada unitat desplega un tema transversal. Utilitzeu-lo per a recordar, per a lligar caps, per a relacionar-lo amb el món (el món futur de la universitat, per exemple).
5. Ací ens centrem en el valencià, la nostra llengua pròpia. Però ajudeu-vos també d'altres llengües per a enriquir l'aprenentatge.
6. Recordeu que el valencià és una llengua minoritzada: necessita amor i carícies.
7. Gaudiu de la literatura; deixeu-vos captivar pel contingut (i la forma!) dels textos dels nostres escriptors i escriptores.
8. Recordeu que els llibres vos preparen per a la vida. La vida és allò que hi ha després de la PAU 😊.
9. Hi ha més fonts d'informació en el món a banda d'aquest llibre. Utilitzeu-les. Enriqui el vostre entorn personal d'aprenentatge.
10. Avaluar no és fer un examen. Podeu arribar a ser conscients del que sabeu sobre un tema fent molts altres tipus d'activitat.

EL LLIBRE QUE TENS A LES MANS

Ja t'ho vam dir a l'inici del curs passat. I ara volem tornar-t'ho a recordar: els llibres de text no són la solució de tots els problemes, no tenen adjunta una vareta màgica per a traure bones notes ni tot el que s'hi diu és indiscutible. Durant el curs passat, ja has demostrat que funcionas amb **trellat** i responsabilitat: saps **traure-li el suc** al llibre de text, saps destriar i garbellar-ne la informació i saps **anar-hi més enllà**. No debades, el llibre et serveix de base per a fer salts cap altres interessos, els teus, és clar. Pensa que ja tens quasi un peu a la universitat, ja ets el **protagonista** i la **protagonista de la teua vida!**

El llibre que tens a les mans t'ajudarà a acabar el camí que vas encetar quan eres menut o menuda (encara recordes el teu primer dia de classe?). En aquesta senda sense fi que és l'aprenentatge t'ha acompanyat molta gent; i ara els tens també a la recta final: els i les **col·legues** de classe, la **família** i, especialment el teu **professor** o la teua **professora**; un equip que, en definitiva, ha aconseguit que en el teu futur hi haja un fum de finestres i portes obertes, esperant que les travesses. T'hi atreueixes? Avant, doncs!

El llibre que tens a les mans desplega l'assignatura **Valencià: Llengua i Literatura** d'aquest curs. Les nostres societats són **plurilingües i pluriculturals**; i cada vegada ho seran més. Per això, les assignatures humanístiques com aquesta són fonamentals perquè compregues que aquesta diversitat és enriquidora i que cal respectar-la, compartir-la i gaudir-ne.

Com ja saps, el valencià i la seua literatura és la matèria en què aprofundiràs ací. Ho faràs en cinc eixos que seran els **apartats** de les **6 unitats** d'aquest llibre:

- a) El primer apartat es diu **Comprén i expressa't**. En la vida hauràs d'enfrontar-te a molts textos, n'hauràs de **llegir** o d'**escoltar** a cada moment. Per això, ací t'ajudarem a comprendre'ls millor i et donarem les claus que et permetran saber on has de mirar per a interpretar-los amb més exactitud. A més a més, hauràs d'**escriure** i **parlar** molt sovint en el teu dia a dia. També volem donar-te, doncs, pautes perquè la teua comunicació siga més eficaç i reeixida.
- b) El segon apartat s'anomena **Gaudeix la literatura**. Alguns dels textos que trobaràs al llarg de la vida et faran emocionar-te per les històries que s'hi contaran o per la manera en què estan compostos: seran **textos literaris**. Aquest capítol et farà llegir (i escoltar) aquesta mena de textos, comprendre per què són artístics, deduir què ens volien comunicar en cada moment de la història els artistes i les artistes que els van elaborar, per què eren trencadors o seguien la tradició o per què eren com eren els personatges que els protagonitzaven. Tot plegat té un objectiu: aprendre a gaudir de l'art creat amb les paraules.
- c) El tercer apartat té el títol de **Són les persones les que parlen**. En efecte, les llengües no existeixen si no hi ha persones que les parlen. Per això, la relació entre nosaltres condiciona la forma de les llengües: on parlem, per què parlem, de quins temes, en quines situacions, els judicis i prejudicis que tenim i expressem sobre les llengües i els parlants. Estudiarem ací, doncs, com són les llengües segons les persones que les parlen. Aquest apartat és clau per a la comprensió de la nostra realitat.
- d) El quart es diu **Lingüista per un moment**. Volem que et convertisques en lingüista durant una estona perquè t'adones de la manera en què funcionen les llengües, especialment el valencià. Posarem les llengües al microscopi per a observar quines característiques les converteixen en eines útils de comunicació: els sons, la formació de les paraules, la manera en què es construeixen oracions o el significat de tot plegat.
- e) Finalment, veuràs de tant en tant uns globus de color roig que es repartiran arreu del llibre; són **crides** que t'enviaran al darrer apartat, **Detallets de la llengua**. Allà treballaràs aspectes lingüístics pertanyents a la varietat formal del valencià, això és, l'estàndard. Hi haurà força detallets que hauràs de tindre en compte; sí, ho sabem. Potser no et serà especialment engrescador aquest apartat, però les normes són les normes i és important que les coneguem i les respectem. N'hi haurà d'ortogràfiques i de pronunciació en l'apartat **És bona si sona**; d'altres de caràcter gramatical en **Construïm la llengua**; i, finalment, en **Mester de paraules** estudiaràs les paraules, les frases fetes i el seu significat.

Com ja has llegit al decàleg que encapçala el llibre, hi ha més fonts d'informació en el món a banda dels llibres de text. Internet, per exemple, n'és un pou inabastable. L'any passat ja et vam guiar per a esporgar bé la xarxa i per a escatir quins recursos són realment útils i fiables. Vas començar a organitzar el teu **Entorn Personal d'Aprenentatge (EPA)**; el deus tindre ja més o menys com apareix a la imatge. Ja ho saps, es tracta que arreplegues en una **aplicació** i de manera ordenada tots els llocs d'Internet que et siguen profitosos. El **Symbaloo** és una bona opció (el pots posar en valencià). És una aplicació molt senzilla i intuïtiva.

Finalment, tin en compte que cada bloc tindrà sempre la mateixa estructura, ben semblant a la del llibre de 1r:

- a) En **Para atenció** entraràs en contacte amb la matèria de cada unitat. Servirà per a despertar-te l'interés en certs temes i per a activar els coneixements previs que en tingues. De segur que descobriràs que en saps molt més del que penses.
- b) **En teoria** serà una exposició, fresca i directa, de les dades més importants que has de conèixer.
- c) En el bloc II de totes les unitats, tindràs, a més, un **Fets i circumstàncies** que et permetrà, en un colp d'ull, conèixer la realitat històrica de les etapes literàries estudiades. Ja ho saps, sense tindre clar el context és molt difícil entendre qualsevol moviment artístic: són precisament el fruit del seu temps!
- d) **En resum** seleccionarà maneres diverses de sintetitzar la teoria: un resum clàssic, un mapa conceptual, un dibuix al·lusiú, un esquema, una infografia, etc. Així descobriràs quin tipus de síntesi et permet recordar millor les dades.
- e) En el Bloc I de totes les lliçons hi afegirem, a més, l'apartat **Planificar el text**. Hem pensat que et vindria bé una guia per a garantir-te que, abans de començar a escriure o a parlar, les idees estiguen ben clares al cap, ordenades i que siguen coherents. Fet i fet, doncs, podràs assegurar-te que el teu pensament serà entès i no estarà obert a interpretacions malintencionades.
- f) El rovellet de l'ou de cada bloc es diu **Ara tu**. Aprendre és assumir les dades però també i, sobretot, aplicar-les a situacions concretes per a comprendre-les amb més profunditat. Aquesta tasca en du moltes altres d'aparellades que hauràs de saber fer: investigar, preguntar, comparar, discutir, exposar, recapitular, identificar, criticar, valorar, convèncer, actuar, imitar, repensar... Ja vas practicar totes aquestes destreses l'any passat, les deus tindre ben clares. Ara llegir, escoltar, escriure i parlar en valencià ja no és una dificultat: només cal perfeccionar aquestes competències. Amb aquest edifici comunicatiu ben bastit, ja pots enfrontar-te a l'ensenyament superior universitari amb totes les garanties.
- g) L'últim apartat és l'**Avaluació**. Avaluat no és posar una nota. Per una banda, al llarg de tots els blocs i apartats, docents i col·legues t'hauran ajudat a adonar-te de les dificultats i de les errades i t'hauran orientat per a superar-les. Açò ja és avaluar, no deixes de fer-ho! Però aquest apartat et farà comprovar que comprens els conceptes, que saps fer coses amb aquests conceptes i que has millorat la teua actitud davant certes situacions. Aquesta comprovació et servirà a tu i al teu professor o la teua professora per a millorar tot el que vegeu que es pot millorar. I no serà un examen d'*empollar, vomitar i oblidar*, sinó una activitat més interactiva, dinàmica, aplicada i competencial.

Comença un nou curs que és la fi d'una etapa vital i l'inici, segurament, de la teua millor època. Precisament, per tot el llibre hi ha referències a la universitat. No et pots imaginar tot el que t'hi espera! I volem mostrar-te com el valencià t'obrirà les portes de qualsevol carrera i com és un element imprescindible en aquest nou món acadèmic vastíssim i apassionant.

I TU, QUÈ EN SAPS?

Comencem nou curs: una gran responsabilitat i una gran il·lusió. T'encares a l'inici de la teua formació com a professional en qualsevol de les branques del coneixement que t'ofereix l'educació superior. T'enfrontes a un curs que culminarà amb la Prova d'Accés a la Universitat. Cal reconèixer que hauràs de plantar cara a una certa pressió. Però pensa que és tot un desafiament intel·lectual. Has d'empomar-lo amb seguretat i ànim, amb els objectius clars i deixant-te ajudar: aprendre tant com pugues, fruit del que aprens, enriquir-te amb les experiències personals i en equip. Tot plegat et conduirà a uns bons resultats. Ara toca mamprendre la faena i, de moment, refrescar un poc el que l'estiu potser ha caldejat massa. Relaxa't i comencem.

1. Llig aquest text i respon les preguntes següents. Seguirem l'estructura temàtica de cada unitat perquè continues familiaritzant-te amb el mètode d'aquest llibre:

EL PAÍS BROU DE LLENGUA OPINIÓ

7 feb 2020

El nen de ses pilotes

S'ha fet famós mercès als seus vídeos sobre la vida rural mallorquina, i sobretot per una exclamació espontània (en el vídeo en qüestió està parlant d'una altra cosa, i tot seguit descobreix el que cuina la seva mare) que el fa exultar en veure que per dinar hi ha mandonguilles: «Hòstia, pilotes! Ohhhh, que en són de bones. M'encanten!». És Miquel Montoro, el jove de tretze anys de Sant Llorenç des Cardassar, a Mallorca, que ja acumula milions de visites a YouTube i que corria el risc (i potser el corre, encara) d'esdevindre un *freak* de les xarxes. Ja hi ha infinitud de vídeos virals a partir de la seva frase emblemàtica (alguns repeteixen el tall, de sis segons, durant hores) i fins i tot Ikea Espanya l'ha feta servir per promocionar les seves mandonguilles.

El pas recent d'en Miquel pel programa de televisió de moda, *La Resistència*, l'ha posat encara més d'actualitat, també lingüísticament parlant, en haver motivat algunes reaccions que no per velles siguin caduques. Altre cop la intolerància envers la diversitat lingüística. Cal agrair en tot cas la gestió amable de l'entrevista per part del conductor del programa, David Broncano, que des de les seves aparicions al *Late Motiv* d'Andreu Buenafuente sembla fer un ús humorístic del català a partir d'un cert respecte (ja veurem en què queda, perquè una de les paraules que sempre diu en català és *diners*). Ja se sap que a la tele tot és mentida, però les lloances de Broncano a la llengua d'en Miquel semblen sinceres.

Era previsible, però, que hi hauria crítiques a la manera de parlar del nano. No van trigar gaire els altres de les xarxes a posar-se a bramar en sentir algú que parlava un castellà amb un fort accent mallorquí, i de seguida es va identificar aquesta dicció amb no saber-ne prou. Curiosament, en Miquel no va tenir cap problema per seguir l'entrevista, no va perdre en cap moment el fil de les preguntes, interpel·lava els membres del programa sense dificultat i, d'una manera força indissimulada, es va dedicar a trolejar-los a tots, i en castellà. Però sembla que la mera pronúncia interferida per una altra llengua és suficient per assegurar que algú no sap castellà i condemnar els intents de certs governs autonòmics de revifar llengües que haurien de ser mortes.

Els mitjans de comunicació en castellà no han sabut mai gaire expressar la diversitat lingüística ni trobar la manera de donar visibilitat a altres parles, i això afecta tant la presència de llengües diferents

del castellà —aquesta mateixa setmana ha tornat Jordi Évole, i amb l'escena inicial dinant a casa els
 30 pares no em va quedar clar si amb ells parla en català o no, estant com estava l'escena mediatitzada—,
 com les pronúncies alternatives a l'estàndard castellà, sigui per interferència d'una altra llengua, sigui
 per variació dialectal. El telespectador castellanoparlant mitjà consumeix un castellà omnímode que
 transmet una falsa realitat monolingüe i que serveix d'excusa als cafres per impugnar la diferència i
 vindicar la llengua comuna. Aquesta resposta era previsible, també van saltar els mateixos cafres quan
 35 a la gala dels Goya una premiada va agrair el guardó en basc.

Bé, el que ens ensenya en Miquel és que potser hem de superar tots aquests paràmetres. Per cada
 babau o babaua que es pensi que per arribar més lluny cal fer servir una llengua gran, que es miri
 l'agraïment de la Rosalia als Grammy o qualsevol vídeo d'en Miquel.

(Rudolf Ortega, Diari *El País*, 07/02/2020, text adaptat)

COMPRÉN I EXPRESSA'T

2. Marca la resposta adient en cada cas d'acord amb el que s'explica al text:

- A.** Miquel Montoro és ara conegut sobretot perquè en un dels seus vídeos...
- a) ...va preferir amb naturalitat una expressió per a manifestar alegria davant una situació que li feia goig.
 - b) ...va explicar exultant junt amb sa mare com es fan les mandonguilles, un dels plats que més li agrada.
 - c) ...va dir una frase exclamativa que el va fer suar en veure que se li havia escapat una paraulota.
- B.** David Broncano...
- a) ...és sincer quan censura en el seu programa la forma de parlar de Miquel.
 - b) ...elogia amb franquesa en el seu programa la forma de parlar de Miquel.
 - c) ...parla bé de la forma que té Miquel d'expressar-se però, en realitat, no en té una opinió positiva ja que, a la tele, tot és mentida.
- C.** Algunes persones...
- a) ...que es podrien definir com a radicals, van tardar poc a criticar a través d'Internet l'accent de Miquel i a confondre'l amb una manca de domini del castellà.
 - b) ...no necessàriament radicals, van reaccionar, al cap d'uns dies, criticant a través de certs programes de televisió l'accent de Miquel i a confondre'l amb una manca de domini del castellà.
 - c) ...que es podrien definir com a ultres, immediatament van començar a criticar que Miquel parlara català en les xarxes socials.
- D.** En l'entrevista amb Broncano, Miquel Montoro...
- a) ...s'expressava amb una certa dificultat i va perdre el fil en algun moment.
 - b) ...s'expressava sense dificultat, tot i que no va entendre del tot alguna de les coses que li preguntaven.
 - c) ...s'expressava sense dificultat, va entendre perfectament tot el que li preguntaven i es va dedicar a provocar i bromejar amb els membres del programa.

- E.** Els internautes crítics amb l'accent de Miquel...
- a)** ...van aprofitar la situació per a criticar les polítiques de normalització lingüística de les comunitats autònomes bilingües, atés que, segons ells, no ensenyen prou bé el castellà.
 - b)** ...van aprofitar la situació per a criticar les polítiques de normalització lingüística impulsades pel govern central, dient que les llengües autonòmiques haurien de desaparèixer.
 - c)** ...van aprofitar la situació per a criticar els governs ideològicament contraris a les seues posicions polítiques.
- F.** Els mitjans de comunicació en castellà...
- a)** ...solen donar difusió a les varietats d'accent que té el castellà i, en canvi, no acostumen a donar visibilitat a la diversitat de llengües.
 - b)** ...no solen fer-se eco de la diversitat lingüística, tant la referida a l'ús de diverses llengües com la referida a les varietats no estàndard del castellà.
 - c)** ...tenen una clara tendència a mostrar la màxima diversitat lingüística possible.
- G.** El text diu que la presència absoluta del castellà en els mitjans de comunicació fa que les persones que els veuen tinguen la sensació que viuen en una societat monolingüe, cosa que és aprofitada per alguns radicals per a rebutjar qualsevol altra llengua que no siga el castellà.
- a)** Veritable
 - b)** Fals

H. Aquestes paraules s'han extret del text. Relaciona-les amb les que tenen un significat pròxim:

1. mercés a (línia 1)	a. tardar
2. emblemàtic (l. 7)	b. dominant
3. envers (l. 12)	c. exigir
4. lloança (l. 17)	d. preguntar
5. trigar (l. 19)	e. a causa de
6. bramar (l. 20)	f. elogi
7. interpel·lar (l. 23)	g. estúpid
8. indissimulada (l. 23)	h. cap a
9. revifar (l. 26)	i. representatiu
10. omnímode (l. 32)	j. enfortir
11. vindicar (l. 34)	k. evident
12. babau (l. 37)	l. protestar

3. Descubrim les intencions del text:

- A.** Quina tipologia textual consideres que predomina al text que has llegit?
- a)** Narrativa.
 - b)** Argumentativa.
 - c)** Expositiva.

- B. Quina opció s'ajusta millor al tema del text?
- a) Raons per les quals Miquel Montoro s'ha fet famós a través de les xarxes socials.
 - b) Defensa de la llengua i de la manera d'actuar de Miquel Montoro.
 - c) Crítica de la intolerància davant la diversitat lingüística en els mitjans de comunicació d'aquest país.

4. Ara mirem d'analitzar el text per a acabar-lo d'entendre del tot:

- A. El text està estructurat en tres parts temàtiques. De les tres opcions, només una és certa, quina?
- a) 1a part (línies 1-4). És la introducció i s'hi presenta una anècdota del protagonista, Miquel Montoro, per a crear interès en el lector.
 - b) 2a part (línies 9-35). És el desenvolupament i s'hi desplega l'opinió de l'autor respecte de la situació lingüística en els mitjans de comunicació, bàsicament a través del cas de Miquel Montoro.
 - c) 3a part (línies 36-38). És la conclusió i s'hi reprén la tesi explicitada en la introducció, ara il·lustrada amb un nou exemple protagonitzat per la cantant Rosalia.
- B. Busca el fragment del text que es troba entre cometes. Per a què utilitza l'autor les cometes en aquest text?
- a) Per a subratllar una ironia.
 - b) Per a marcar un fragment del text que considera especialment rellevant.
 - c) Per a indicar les paraules textuals dites per algú.
- C. Al text, hi ha tres substantius comuns que serveixen per a fer referència a Miquel Montoro. Quins són?
- D. Busca el connector *bé* que es pot llegir al text. Quin dels següents creus que hi podria ser equivalent?
- a) *Comptat i debatut*
 - b) *D'altra part*
 - c) *A tall d'exemple*
- E. Quin d'aquests grups de paraules extretes del text certifiquen que està modalitzat?
- a) *agrair, un cert, semblen, cafres*
 - b) *rural, esdevindre, promocionar, reaccions*
 - c) *frase, recent, actualitat, interferida, visibilitat*
- F. Busca en Internet el discurs de la cantant Rosalia en la gala dels premis Grammy 2020 per a saber per què es tracta d'un argument que fa costat a la tesi que defensa l'autor. A quin tipus d'argument creus que pertany?
- a) És un argument que expressa una causa que dona suport a la tesi.
 - b) És un argument d'autoritat, això és, d'alguna persona de prestigi que dona suport d'alguna manera a la tesi.
 - c) És un argument que recorre a una norma de comportament social habitual.

GAUDEIX LA LITERATURA

5. Aquests són alguns dels nostres escriptors i les nostres escriptores importants del segle xx. Sabries relacionar-los amb aquests fragments extrets d'una de les seues obres? Intenta-ho:

Joan Salvat-Papasseit - Salvador Espriu - Vicent Andrés Estellés

Enric Valor - Mercè Rodoreda - Joan Fuster

Rodolf Sirera - Ferran Torrent - Maria Mercè Marçal

Quan el vals es va acabar la gent va començar a sortir. Jo vaig dir que havia perdut la Julieta i aquell noi va dir que ell havia perdut en Cintet i va dir, quan estarem ben sols, tota la gent desada a dintre de les cases i els carrers buits, vostè i jo ballarem un vals de punta a la plaça del Diamant... volta que volta... Colometa. Me'l vaig mirar molt amoïnada i li vaig dir que em deia Natàlia i quan li vaig dir que em deia Natàlia encara riu i va dir que jo només em podia dir un nom: Colometa. Va ser quan vaig arrencar a córrer i ell corria al meu darrera, no se m'espanti... ¿que no veu que no pot anar tota sola pels carrers, que me la robarien?... i em va agafar pel braç i em va aturar, que no ho veu que me la robarien, Colometa? I la meua mare morta i jo aturada com una bleada i la cinta de goma a la cintura estrenyent, estrenyent, com si estigués lligada en un branqueta d'esperguera amb un filferro.

Llegir no és fugir. Encara que hi hagi molts que no cerquin en la lectura sinó un succedani honorable d'un estupefaent, llegir és tot el contrari d'embriagar-se o d'ensopir-se. Es llegeix per comprendre's un mateix, per comprendre els altres, per comprendre el nostre temps. I fins i tot per comprendre el passat, el qual, en última instància és també passat «nostre», passat d'«avui». Acudim a l'obra literària a la recerca de noves o millors dades, d'opinions, de coratge, respecte al món que ens envolta, respecte al món de què som part. Tot el que no sigui això, serà perdre el temps; és a dir, perdre el nostre temps.

A vegades és necessari i forçós que un home mori per un poble, però mai no ha de morir tot un poble per un home sol: recorda sempre això, Sepharad. Fes que siguin segurs els ponts del diàleg i mira de comprendre i estimar les raons i les parles diverses dels teus fills.

ASSUMIRÀS la veu d'un poble, i serà la veu del teu poble, i seràs, per a sempre, poble, i patiràs, i esperaràs, i aniràs sempre entre la pols, et seguirà una polseguera. I tindràs fam i tindràs set, no podràs escriure els poemes i callaràs tota la nit mentre dormen les teues gents, i tu sols estaràs despert, i tu estaràs despert per tots.

A l'atzar agraeixo tres dons:
haver nascut dona,
de classe baixa i nació oprimida.
I el tèrbol atzur de ser tres voltes rebel.

Drap de la pols, escombra, espolsadors,
plomall, raspall, fregall d'espert, camussa,
sabó de tall, baieta, lleixiu, sorra,
i sabó en pols, blauet, netol, galleda.
Cossi, cubell, i picamatalassos,
esponja, pala de plegar escombraries,
gibrell i cendra, sulfumant, capçanes.

Surt el guerrer vers el camp de batalla.

— Sí —feu a l'aparell, amb veu ronca i un xic de mala llet.

— ¿Encara dormíeu, Butxana? —contestà una veu irrecognoscible a les atüdes orelles del detectiu.

— ¿I què collons et fa a tu, això?

— Soc Tordera, el sotscomissari!

Butxana fità el despertador: eren les deu i quart del matí.

— El comissari García —continuà Tordera —necessita vore'l urgentment.

— Molt bé, no em mouré de casa. Adeu.

La ganyolada de Tordera impedí que Butxana tallàs la comunicació:

— Butxana! Si d'ací a una hora no sou ací enviaré un cotxe Z a buscar-vos.

— ¿En base a què se m'obliga a anar a comissaria?

— En base a una llicència que jo li retire en un minut. ¿Entesos? ¿Què passa? ¿No li agraden les comissaries?

Açò va passar en aquells temps antics que hi havia dimonis ben abillats, els quals solien visitar els camps i les viles quan algú se'ls encomanava.

En el carrer Major de Petrer, en una casa noble i gran com un convent, vivia tot sol un fadrinot d'uns quaranta anys, que li deien don Pere Mestre.

Aquell senyor tenia una bona colla d'amics molt inclinats tots a moure tabola, organitzar soparots i passar les nits entre saraus i festes.

MARQUÈS: Us he dit abans que aquesta obra no era, de cap manera, una obra semblant a les que satisfan els gustos... decadents... de la nostra època. Jo... (*dubtant*) jo me l'he llegida sovint... en la solitud de la meua cambra... Me l'he llegida en alta veu, fins i tot, però amb això no és suficient. Em cal sentir-la, des de fora... sorgint dels vostres llavis... encarnant-se en la vostra persona... (*El MARQUÈS descorre les cortines [...]. Sembla el decorat «teatral» d'una presó de l'edat mitjana [...].*) Mireu... Us he preparat l'escenari adient...

GABRIEL: Però jo... jo no puc... Jo no puc interpretar per a vós així... sense conèixer l'obra... sense assajar-la... Hauria de llegir-me-la abans, hauria de tractar de comprendre-hi l'acció i els personatges...

6. Intenta caracteritzar-los (els seus interessos, el seu estil, la seua personalitat...) segons el que et suggereix la lectura de cada fragment. Tira-li imaginació, si no els coneixes!

SÓN LES PERSONES LES QUE PARLEN

7. Reflexionem ara una miqueta sobre aspectes sociolingüístics:

- A.** Quina d'aquestes afirmacions està més relacionada amb el concepte de *llengua minoritzada*?
- a)** Una llengua que té un nombre molt elevat de parlants mai pot ser una llengua minoritzada.
 - b)** Una llengua minoritzada sol produir-se quan en un estat s'estableix una llengua comuna amb la intenció d'homogeneïtzar-lo lingüísticament.
 - c)** Una llengua minoritzada és parlada per un nombre reduït de parlants.
- B.** Quan una creença no té fonament científic i crea un sentiment de rebuig cap a una llengua, estem davant d'un prejudici lingüístic.
- a)** Veritable
 - b)** Fals
- C.** La política lingüística afavoreix sempre la conservació de les llengües minoritzades.
- a)** Veritable
 - b)** Fals
- D.** Quan en una comunitat lingüística una llengua es fa servir per als àmbits d'ús cultes, expulsa l'altra llengua d'aquests àmbits i la relega als col·loquials, ens trobem davant d'un procés d'estandardització.
- a)** Veritable
 - b)** Fals
- E.** La normalització lingüística és un procés d'extensió d'una llengua minoritzada als diversos àmbits d'ús formals (des de l'ensenyament i els mitjans de comunicació, fins a l'etiquetatge dels productes).
- a)** Veritable
 - b)** Fals

- 8.** Escriu un text breu (d'unes 150 paraules) en què exposes la teua opinió sobre els fets, les idees i els exemples que has llegit al text «El nen de ses pilotes» de Rudolf Ortega. Has d'utilitzar, almenys, els conceptes de llengua minoritzada i normalització lingüística.

LINGÜISTA PER UN MOMENT

9. Aprofitarem ara el text per a recordar alguns aspectes relacionats amb l'anàlisi lingüística.

- A.** Quines paraules extretes del text tenen dues o més consonants oclusives?
- a)** *mallorquina*
 - b)** *espontània*
 - c)** *intolerància*

- B.** Indica la funció sintàctica que realitza el pronom feble subratllat d'aquesta frase extreta del text: l'ha posat encara més d'actualitat (l. 10).
- a) Complement indirecte
 - b) Complement directe
 - c) Atribut
- C.** Indica la funció sintàctica que realitza el pronom feble subratllat d'aquesta frase extreta del text: es va identificar aquesta dicció amb no saber-ne prou (l. 21).
- a) Complement directe
 - b) Nucli del complement directe
 - c) Complement circumstancial (o adjunt) de quantitat
- D.** Quina de les tres oracions del text està formada per coordinació?
- a) *Ja se sap que a la tele tot és mentida, però les lloances de Broncano a la llengua d'en Miquel semblen sinceres.*
 - b) *En Miquel no va tindre cap problema per seguir l'entrevista, no va perdre en cap moment el fil de les preguntes.*
 - c) *El telespectador castellanoparlant mitjà consumeix un castellà omnímode que transmet una falsa realitat monolingüe.*
- E.** Hem subratllat una estructura sintàctica del text. Quin tipus d'oració composta representa i quina funció sintàctica realitza? És Miquel Montoro, el jove de tretze anys de Sant Llorenç des Cardassar, a Mallorca, que ja acumula milions de visites a YouTube (l. 4-5).
- a) Oració subordinada de relatiu amb funció de complement de nom
 - b) Oració subordinada substantiva en funció de complement de nom
 - c) Oració subordinada de relatiu amb funció de complement circumstancial (o adjunt) de lloc
- F.** Hem subratllat una estructura sintàctica del text. Quin tipus d'oració composta representa i quina funció sintàctica realitza? ja veurem en què queda, perquè una de les paraules que sempre diu en català és diners (l. 15-16).
- a) Construcció oracional final
 - b) Oració subordinada adverbial en funció de complement circumstancial (o adjunt) de manera
 - c) Construcció oracional causal
- G.** Hem subratllat una estructura sintàctica del text. Quin tipus d'oració composta representa i quina funció sintàctica realitza? Era previsible, però, que hi hauria crítiques a la manera de parlar del nano (l. 19).
- a) Oració subordinada substantiva en funció de complement de nom
 - b) Oració subordinada substantiva en funció de complement directe
 - c) Oració subordinada substantiva en funció de subjecte

- H.** Hem subratllat una estructura sintàctica del text. Quin tipus d'oració composta representa i quina funció sintàctica realitza? *també van saltar els mateixos cafres quan a la gala dels Goya una premiada va agrair el guardó en basc* (l. 34-35).
- a)** Oració subordinada substantiva en funció de complement circumstancial (o adjunt) de temps
 - b)** Oració subordinada adverbial en funció de complement circumstancial (o adjunt) de manera
 - c)** Oració subordinada de relatiu sense antecedent explícit en funció de complement circumstancial (o adjunt) de temps
- I.** El mot *infinitud* (l. 6) morfològicament:
- a)** És un mot format per composició amb tres bases: *in+finit+ud*.
 - b)** És un mot format per derivació que té una base i dos afixos (un prefix i un sufix): *in+finit+ud*.
 - c)** És un mot format per parasíntesi que té una base i dos afixos (un prefix i un sufix): *in+finit+ud*.

DETALLETS DE LA LLENGUA

10. Marca la resposta adient en cada cas.

- A.** La vocal subratllada de la paraula *recent* (l. 9) es pronuncia:
- a)** Oberta
 - b)** Tancada
- B.** La vocal subratllada de la paraula *cert* (l. 15) es pronuncia:
- a)** Oberta
 - b)** Tancada
- C.** La consonant subratllada de la paraula *els ultres* (l. 19-20) es pronuncia:
- a)** Sorda
 - b)** Sonora
- D.** La consonant subratllada de la paraula *mateixa* (l. 29) es pronuncia:
- a)** Sorda
 - b)** Sonora
- E.** La vocal subratllada de la paraula *resposta* (l. 34) es pronuncia:
- a)** Oberta
 - b)** Tancada
- F.** Hem subratllat un sintagma d'una oració extreta del text. Tria l'opció que es pot fer servir per a referir-s'hi: *descobreix el que cuina la seva mare* (l. 2-3):
- a)** *el descobreix*
 - b)** *hi descobreix*
 - c)** *ho descobreix*

- G.** Hem subratllat un sintagma d'una oració extreta del text. Tria l'opció que es pot fer servir per a referir-s'hi: *acumula milions de visites* (l. 5):
- a)** *n'acumula*
 - b)** *n'acumula milions*
 - c)** *hi acumula milions*
- H.** Hem subratllat un sintagma d'una oració extreta del text. Tria l'opció que es pot fer servir per a referir-s'hi: *les lloances de Broncano a la llengua d'en Miquel semblen sinceres* (l. 17-18):
- a)** *ho semblen*
 - b)** *el semblen*
 - c)** *hi semblen*
- I.** Hem subratllat un sintagma d'una oració extreta del text. Tria l'opció que es pot fer servir per a referir-s'hi: *no va perdre en cap moment el fil de les preguntes* (l. 22):
- a)** *no en va perdre en cap moment*
 - b)** *no va perdre-lo en cap moment*
 - c)** *no el va perdre en cap moment*
- J.** Hem subratllat un sintagma d'una oració extreta del text. Tria l'opció que es pot fer servir per a referir-s'hi: *es va dedicar a trolejar-los a tots* (l. 23-24):
- a)** *es va dedicar-hi*
 - b)** *s'hi va dedicar*
 - c)** *se'n va dedicar*
- K.** Hem subratllat un sintagma d'una oració extreta del text. Tria l'opció que es pot fer servir per a referir-s'hi: *ni trobar la manera de donar visibilitat a altres parles* (l. 27-28):
- a)** *de donar-los visibilitat*
 - b)** *de donar-les visibilitat*
 - c)** *de donar-li visibilitat*
- L.** Al text es llig: [Miquel] *corria el risc (i potser el corre, encara) d'esdevindre un freak de les xarxes*. Quina forma prendria aquesta frase si la canviem a primera persona de singular?
- a)** *Jo corria el risc (i potser el corre, encara) d'esdevindre un freak de les xarxes*
 - b)** *Jo corria el risc (i potser el córrec, encara) d'esdevindre un freak de les xarxes*
 - c)** *Jo corria el risc (i potser el correc, encara) d'esdevindre un freak de les xarxes*
- M.** Tria l'opció que corresponga a un sinònim de l'expressió subratllada: *fins i tot Ikea Espanya l'ha feta servir* (l. 7-8):
- a)** *inclús*
 - b)** *inclòs*
 - c)** *inclós*

MOSTRA PARCIAL

UNITAT 1 TRANSGENERACIONAL

NERACIONAL

I. Comprén i expressa't. Continuem teixint textos. El text: propietats i tipologies

- 1.1. El text
- 1.2. Àmbits d'ús
- 1.3. Propietats textuais
- 1.4. Tipologia textual
- 1.5. Gèneres textuais

II. Gaudeix la literatura. Provocacions. Estètiques literàries al començament de segle xx: modernisme, noucentisme i avantguardes

- 2.1. El modernisme (1892-1911)
- 2.2. El noucentisme (1906-1923)
- 2.3. Les avantguardes (1916-1936)

III. Són les persones les que parlen. La diversitat és riquesa. Variació lingüística

- 3.1. Llengua i variació en la llengua
- 3.2. Tipus de variació

IV. Lingüista per un moment. Funciona de categoria! Categories gramaticals i funcions sintàctiques

- 4.1. Categories gramaticals
- 4.2. Funcions sintàctiques i valors semàntics
- 4.3. Funcions sintàctiques dels complements del verb

V. Detallets de la llengua

- 5.1. **És bona si sona.** L'accentuació. La e oberta, [ɛ]
- 5.2. **Construïm la llengua.** Els pronoms *en* i *hi* temàtics
- 5.3. **Mester de paraules.** L'origen dels mots

I. COMPRÉN I EXPRESSA'T. CONTINUEM TEIXINT TEXTOS.

EL TEXT: PROPIETATS I TIPOLOGIES

1. Llig aquest text.

El Sr. Jafet Pinedo amb DNI 23.40000000 i domicili al carrer 000000000000, núm. 000, codi postal 03000, d'Elx (Baix Vinalopó) amb telèfon 659000000 i correu electrònic jafetpinedo@000000000000.

EXPOSE:

Que, mitjançant aquest escrit, interpose una **queixa** contra el tracte discriminatori que vaig rebre per part de la Policia Nacional el passat 20 de juny de 2019 pel simple fet d'haver-m'hi adreçat en valencià.

El matí del dia esmentat circulava jo en bicicleta pel carril bici a Elx quan hi vaig trobar dos turismes aturats que entrebancaven el pas. Tot seguit, vaig decidir, abans de continuar el camí, retraure aquesta situació als ocupants dels vehicles fent servir la frase «En bon lloc esteu!». Uns metres més avant, vaig haver de detindre la bicicleta davant l'alto que vaig rebre d'un dels ocupants d'aquests vehicles, que llavors es van identificar com a agents de Policia Nacional vestits de paisà. Vaig ser escorcollat i vaig rebre el requeriment de deixar de parlar en valencià, cosa que em vaig negar a realitzar. Com a conseqüència de tot plegat, vaig ser traslladat a la comissaria, on els agents van registrar una denúncia contra mi, entre altres coses, per haver-los parlat en valencià.

Que vaig decidir interposar una denúncia contra els agents de policia per abús de poder. En la vista judicial, els policies van al·legar ser d'Almeria però finalment van reconèixer «excés de zel» en l'exercici de la seua professió. Van demanar disculpes pels fets. Davant d'això, vaig decidir retirar la denúncia. Per tot plegat,

SOL·LICITE:

Que em presteu la vostra col·laboració com a Síndic de Greuges i feu les actuacions oportunes davant les autoritats competents per a aconseguir que les forces i els cossos de seguretat siguen formats lingüísticament en valencià i pedagògicament en el respecte a la diversitat lingüística a l'acadèmia en què es preparen. Per tant, és obligació de les autoritats polítiques valencianes exigir els canvis adients en la legislació perquè açò siga possible. Estem al ple del segle XXI; les noves generacions tenen força superats els prejudicis contra les llengües: en saben moltes i n'aprenen contínuament. La policia no pot estar ancorada en l'antiguitat.

Jafet Pinedo

Elx, 3 d'octubre de 2019

fesmemòria @fesmemoria · ara

Recorda que el lloc i la data s'escriuen separats per una coma i mai van encapçalats per cap preposició. El dia i l'any s'escriuen en xifres i el mes en lletra. No cal posar-hi cap punt.

21

17

89

(Text fictici elaborat a partir d'informació real arrebegada per *El Temps*, <http://eltempir.cat/>)

2. Pensa en les decisions preses per Jafet Pinedo.

- a) Hi estàs d'acord? Hauries fet el mateix? Per què?
- b) Què et sembla l'actuació dels agents de policia? Trobes que és pròpia del segle XXI? Raona la resposta.
- c) Fixa't específicament en la sol·licitud que ha formulat Jafet. Com la valores?
- d) Prova d'escriure una carta breu adreçada per a la secció «Cartes a la direcció» d'un diari en què dones la teua opinió general sobre el fet que va viure Jafet Pinedo.
- e) Imagina què hauria passat si el succeït de Jafet Pinedo haguera tingut lloc en els anys cinquanta. Explica les diferències i raona-les.

3. Treballem per parelles aquestes qüestions i, en acabar, comenteu-les amb tota la classe.

- a) Sabeu què és una instància? N'heu fet mai cap? Investigueu un poc sobre la utilitat de les instàncies.
- b) Aquesta està adreçada al Síndic de Greuges de la Comunitat Valenciana. Coneixeu aquesta institució? Busqueu-ne informació.
- c) Quina part de la instància es pot considerar un text expositiu? Identifica-la i intenta explicar per què, fent servir la informació que ja deus tindre d'altres cursos.
- d) En aquesta instància, hi veus alguna part narrativa? Identifica-la i explica'n igualment les característiques més rellevants.
- e) El text que has escrit per al diari és argumentatiu. Mira de recordar quins trets solen caracteritzar aquest tipus de text de l'àmbit periodístic i identifica'ls al teu text.
- f) Quin és el tema d'aquest text?
- g) En quin àmbit d'ús se situa? Intenta descriure aquest àmbit.

GENERALITAT VALENCIANA		SOL·LICITUD / SOLICITUD	
A PERSONA INTERESSADA (T) / PERSONA INTERESADA (T)			
NOM I COGNOM (S) / NOME Y COGNOM (S)		DNI	
ADREÇA / DIRECCIÓN		CÓDIG POSTAL	
TELÈFON / TELÉFONO		TELÈFON MÒBIL / TELÉFONO MÓVIL	
B EXPOSICIÓN / EXPOSICIÓN			
C SOL·LICITUD / SOLICITUD			
D ÒRGAN AL QUAL ES DIRIGEIX LA SOL·LICITUD / ÓRGANO AL QUE SE DIRIGE LA SOLICITUD			
CATEGORIA / CATEGORÍA		TIPO DE SOL·LICITUD / TIPO DE SOLICITUD	
E DOCUMENTS QUE S'ADJUNTEN / DOCUMENTOS QUE SE ADJUNTAN			
SIGNATURE / FIRMES		SIGNATURE / FIRMES	
DATA / DATA		DATA / DATA	

1.1. El text

Ja saps ben bé que el **text** és la unitat comunicativa per excel·lència. Produïm i interpretem textos orals i escrits a tothora. I és objectiu d'aquest curs aconseguir que crees textos de qualitat i que els interpretes amb profunditat i sentit crític. Una activitat comunicativa de qualitat és fonamental per a millorar la teua vida i la de la societat on vius. Aquesta competència també garantirà que en la Prova d'Accés a la Universitat, a la qual probablement t'hauràs d'enfrontar a la fi d'aquest curs, obtingues un resultat òptim. El curs passat (pots revisar *Trellat València 1r Batxillerat*) aprofundires en el coneixement dels diferents conceptes que ara volem recordar: **àmbit d'ús**, **propietats textuais**, **tipologia textual** i **gènere textual**.

1.2. Àmbits d'ús

El primer, **àmbit d'ús**, correspon als diferents marcs socials o situacions en què es produeix l'acte comunicatiu, oral o escrit. Imagina'l com una mena de sala on es produeixen els diferents textos, en la qual l'emissor ha d'ajustar el missatge. Imagina que en aquesta sala es produeix un conte, un poema i una cançó. Tots aquests textos, encara que diferents, han de tindre uns trets comuns propis de la sala a què pertanyen, això és, a l'àmbit que comparteixen, el **literari**: desplegaran un llenguatge elaborat, faran ús de figures retòriques, tindran la intenció de crear bellesa amb la llengua i transmetre sentiments o històries, etc. Malgrat que és difícil establir la nòmina de totes les possibles situacions en què es produeix la comunicació, en general es pot parlar d'àmbit d'ús **acadèmic i científic**, **jurídic i administratiu**, **literari**, **mediàtic i publicitari** i **quotidià**, entre altres. Els estudiarem al llarg d'aquest curs.

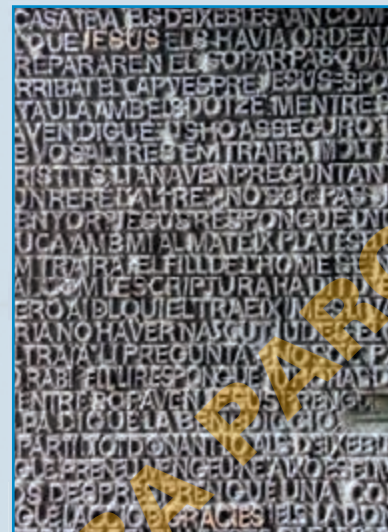
1.3. Propietats textuais

Perquè un text siga reeixit des del punt de vista comunicatiu, ha de reunir una sèrie de bones qualitats, que s'anomenen les **propietats textuais**. Com saps, les propietats textuais són l'**adequació**, la **coherència** i la **cohesió**. Així doncs, tant si analitzes textos que has de llegir, com si en produeixes de propis, cal que et fixes atentament en aquestes tres propietats que posen en relació el text, el significat que transmet i el context en què es produeix. A més, un text també ha de ser **correcte**, això és, cal que s'ajuste a la normativa lingüística de cada llengua.

L'**adequació** fa que un text s'adapte a la situació comunicativa en què es produeix. No és igual demanar ajuda a una amiga, que demanar-li'n a la directora del teu centre.

La **coherència** organitza el significat del text: quin tema desenvolupa i com ho fa. Un text és coherent quan es presenta una informació acuradament seleccionada i ordenada de manera que el receptor entenga el significat que es vol transmetre.

La **cohesió** articula els elements lingüístics d'un text perquè estiguen relacionats entre si. La sinonímia, la hiperonímia o els connectors són mecanismes de cohesió.

Porta de la façana de la Sagrada Família (Barcelona)

La **correcció** farà que un text respecte la normativa establida en cada llengua. En el cas del valencià, haurà de tindre en compte les prescripcions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) i de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC).

Envia al teu EPA aquestes dues gramàtiques normatives. La *Gramàtica Normativa Valenciana (GNV)* (<http://www.avl.gva.es/documents/31987/65233/GNV>) de l'AVL i la *Gramàtica Essencial de la Llengua Catalana (GEIEC)* (<https://geiec.iec.cat/>) de l'IEC. Hi pots fer una ullada quan tingues qualsevol dubte. Les pots consultar directament si escanejes aquests codis QR.

1.4. Tipologia textual

En primer lloc, els textos es poden classificar en **textos orals** i **textos escrits**. Ja coneixes bastant bé les característiques de cadascun d'aquests tipus. En aquest curs, les tornarem a reprendre en unitats posteriors. Però la **tipologia textual** més productiva es fixa en la intenció que té el text: explicar, convèncer o donar una opinió, descriure, contar fets, donar instruccions, interaccionar, entretenir. Segons això, podem trobar aquests tipus de text fonamentals: **expositius**, **argumentatius**, **descriptius**, **narratius**, **instructius**, **conversacionals** i **retòrics**. En aquest curs de segon de batxillerat, ens centrarem, principalment, en els següents:

Tipus de text	Intenció comunicativa	Algunes característiques lingüístiques
EXPOSITIU	Explicar per a fer entendre algun tipus d'informació	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Sintaxi complexa (subordinades, connectors) ✓ Lèxic concret i precís ✓ Organització lògica i jeràrquica de les idees ✓ Ús de gràfics, esquemes i dibuixos ✓ Títols i subtítols ✓ Estructura habitual: introducció, desenvolupament i conclusió
ARGUMENTATIU	Exposar opinions per a defensar-les, rebutjar-les o convèncer d'alguna cosa	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ús freqüent de connectors ✓ Marques de subjectivitat ✓ Presència de citacions ✓ Estructura habitual: introducció, cos (arguments i contraarguments) i conclusió
NARRATIU	Informar sobre fets i accions, això és, contar-los	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Connectors temporals i causals ✓ Ús d'adverbis de temps ✓ Verbs en imperfet i passat ✓ Orde cronològic ✓ Estructura: plantejament, nuc i desenllaç ✓ Sol anar acompanyat de descripcions i diàlegs

Per a captar la intenció d'un text i, doncs, distingir a quin tipus pertany, caldrà, en primer lloc, fer-ne una lectura més pausada i profunda, més analítica. T'has de fixar en les idees que s'hi despleguen i en la manera en què estan organitzades (és a dir, en la coherència del text); també has d'analitzar la manera en què estan connectades les idees (això és, la cohesió del text); i, finalment, has de parar atenció en la forma triada per a expressar les idees, com ara si és més formal o més col·loquial, més objectiu o més subjectiu, etc. (o siga, l'adequació del text).

fesmemòria @fesmemoria · ara

Recorda que els textos poden compartir trets d'unes tipologies i d'altres, de manera que, molt sovint, no hi ha textos purs.

90

27

16

1.5. Gèneres textuais

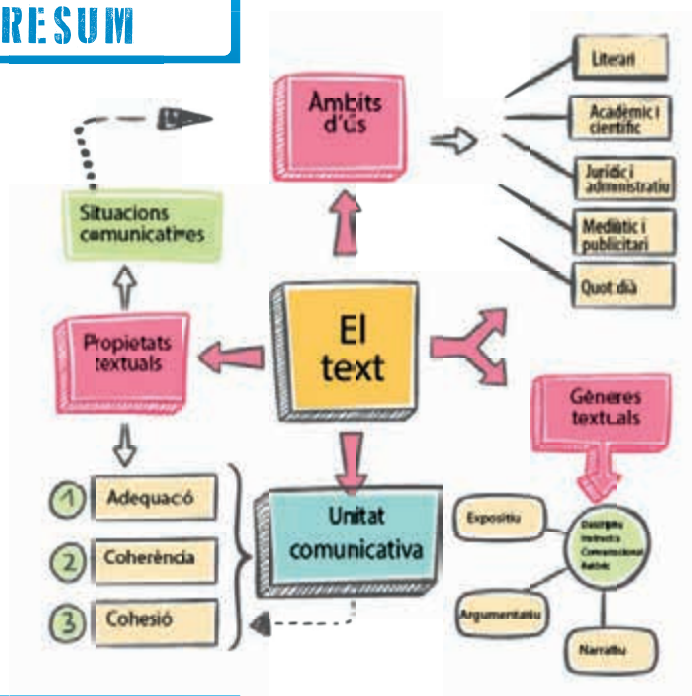
Potser sense ser-ne del tot conscient, ja coneixes molts gèneres textuais. Un **gènere textual** és un tipus de text, oral o escrit, que presenta unes determinades característiques socialment reconegudes: una intenció determinada, una estructura habitual, un estil identificable, un determinat grau de formalitat lligat a un àmbit d'ús específic, una extensió més o menys gran, etc. Aquestes característiques ajuden l'emissor a elaborar el seu discurs i el receptor a entendre'l més fàcilment, perquè responen a una construcció més o menys fixada. Repartits per les diverses unitats d'aquest llibre trobaràs molts d'aquests gèneres textuais.

TIPUS DE TEXT	GÈNERE
Expositiu	Article científic, entrada d'un diccionari, conferència, manual acadèmic (per exemple, els apartats <i>En teoria</i> d'aquest llibre), informe d'una empresa, l'exposició de fets d'una instància, notícia, etc.
Argumentatiu	Assaig, article d'opinió, columna periodística, spot publicitari, carta a la direcció, conferència, etc.
Narratiu	Notícia, conte, novel·la, llegenda, biografia, etc.

MOSTRA PARCIAL

EN RESUM

ARA TU

4. Cada dia, en la feina i en la vida quotidiana, tens multitud de necessitats comunicatives. Llig aquestes sis de Sara i Feliu. Relaciona cadascuna amb el tipus de text que hi encaixaria més bé. Explica un poc com plantejaries cada text.

argumentatiu ■ expositiu ■ narratiu

- a) Sara, viròloga del Laboratori de Virologia i Salut Pública de la GVA (Almassora, 1979):

Estàs farta de sentir queixes per tot arreu sobre les contradiccions de la ciència: que els estudis científics diuen un dia una cosa i, a l'altre dia, en diuen un altra; que si no s'aclareixen... La ciència és un procés que està en construcció i avaluació constant. És normal i enriquidor que es contradigui: així és com avança! Fer pública la teua opinió a través d'una carta a la direcció del diari que sols llegir t'ajudarà a desfogar-te.	Has rist com feia temps que no reies. Has viscut un succeït digne de convertir-se en un curtmetratge. S'han encadenat cinc o sis anècdotes d'allò més gracioses. I tot ha passat en el trajecte de l'autobús entre el laboratori i ta casa. Vols contar-li-ho a la teua parella amb pèls i senyals.	T'han fitxat en un programa de ràdio perquè hi vages cada setmana a parlar sobre aspectes relacionats amb la teua professió. La setmana vinent hi hauràs de parlar sobre el procés d'elaboració de les vacunes, la seua efectivitat, els problemes que planteja, etc.
---	---	---

- b) Feliu, assessor lingüístic d'À Punt Mèdia (Elx, 1985):

D'ací a dues setmanes tens reunió del Consell Escolar de l'escola de la teua filla. T'han demanat que hi expliques quina és la situació sociolingüística del barri on hi ha l'escola per a elaborar el Projecte Lingüístic de Centre. Volen assegurar que els xiquets i les xiquets aconseguisquen la màxima competència plurilingüe.	Aquesta vesprada parlaràs amb el teu germà. Ta mare t'ha telefonat per a dir-te que l'has de convèncer que accepte l'oferta de treball que li han fet. És una gran oportunitat per al seu futur professional però, de moment, diu que no l'acceptarà perquè no vol viure a Nova York. Tu penses com ta mare.	T'ha encantat la pel·lícula que has vist al cine hui: és d'acció trepidant però també té reflexió. Com que en les estones lliures et dediques a preparar textos per a ajudar a persones invidents a seguir les pel·lícules, has decidit preparar el text d'aquesta pel·lícula.
---	--	--

5. Has pogut comprovar que el text inicial de la unitat és una instància, un text propi de l'àmbit administratiu. Llig aquesta altra instància.

 pindoless @pindoless1 · 35s

Quan el propòsit d'una sol·licitud es repeteix amb freqüència o hi ha molta gent interessada, l'administració mateixa ha de proporcionar-ne els models o els impresos corresponents, com és el cas del text que ens ocupa.

60 49 73

Ajuntament d'Ibi

C/ Les Eres, 48 03440 IBI (Alacant) CIF: P-0307900-A Tfn: 96 555 2450 Fax: 965552935

Sra. Gemma Mas Tarí	DNI: 619.522.896Ç
Domicili (a efectes de notificacions): carrer Manuel de Falla, 4	Localitat: Ibi
CP: 03440 • Comarca: l'Alcoià	Telèfon: 624 492 810

Ves al Bloc V.
ÉS BONA
SI SONA.
Apartat 5.1.1

EXPOSE:

1. Que **sóc** neta de Joan Mas, un ancià que té, des de fa pocs mesos, movilitat reduïda atés que una enfermetat neurològica l'ha obligat a desplaçar-se pel poble en càira de rodes.
2. Que durant aquests mesos l'he acompanyat molt sovint i m'he donat compte que n'hi ha moltes barreres arquitectòniques que són insalvables o molt difícils de superar. Entre aquestes puc esmentar la situació dels rastells de moltes aceres, l'accés a determinats edificis públics sense porta automàtica que l'obliga a esperar que algú li òbriga, sovint a mercé de la pluja, el vent o el sol excessiu, l'accés a la piscina municipal, amb una rampa excessivament elevada, i sense cap dispositiu que li facilite el bany, entre altres.
3. Que és vigent una llei que regula l'accessibilitat i la supressió de barreres arquitectòniques, urbanístiques, de transports i de la comunicació.
4. Que aquesta llei exigeix que tots els accessos als edificis públics hauran d'estar desprovistos de barreres arquitectòniques i obstacles que impedisquen o dificulten l'accessibilitat.

Per tot això,

Ves al Bloc V.
MESTER DE
PARAULES.
Apartat 5.3

SOL·LICITE:

1. Que Vicent, l'alcalde, que és l'autoritat competent en el cas, pose fil a l'agulla per a tallar este problema que moltes persones encara patixen. El meu iaio també: no és una **moixama**, és una persona. No em sembla gens bé que astò continue passant en el poble.
2. He posat fotos dels llocs exactes on hem trobat els obstacles arquitectònics.

Ibi, 16 d'agost de 2023

Sr. Alcalde-President de l'Ajuntament d'Ibi

 pindoless @pindoless1 · 35s

Quan no disposem d'un imprès de sol·licitud, hem d'agrupar les dades personals en un únic paràgraf.

45 71 55

6. Respon aquestes preguntes:

- Quin tipus de text és? A quin àmbit d'ús pertany?
- Quina intenció té el text? Què es pretén? Qui són l'emissor i el receptor?
- Assenyala les parts de la sol·licitud i els paràgrafs que formen cada secció. Digues quina idea es desplega en cada part i en cada paràgraf.
- Observa quan s'usa cada un dels signes ortotipogràfics de la part fixa de la sol·licitud. Quan s'usen les majúscules, la coma i els dos punts?

7. Fixa't en la part del SOL·LICITE:

- Creus que el to emprat és l'adequat? Es fa una sol·licitud del que es demana de manera objectiva? Justifica'n la resposta.
- Quines expressions s'han emprat que no són adequades al tipus de text?
- Reescriu la part del SOL·LICITE a fi que siga més adequada i menys modalitzada.
- Creus que l'efectivitat de la instància pot determinar una resposta o una altra?

8. El text compleix la propietat de la correcció lingüística? Trobes que hi ha errades? Esmenales.

9. Llig aquest text.

DIARI LA VEU

Societat

Jubilats, moviments socials i estudiants omplinen els carrers de València en defensa d'unes pensions «dignes»

EFE / València
15 desembre 2018 01:00h

Col·lectius de pensionistes, moviments socials i d'estudiants s'han manifestat aquest dissabte a València en defensa d'un sistema públic de pensions «digne». La protesta ha partit a les 11:30 hores de la plaça de Sant Agustí i ha recorregut el centre de València. S'hi han vist lemes com ara «Pensions públiques segons IPC, ja!» o «Lluitem per les pensions actuals i futures», i la pancarta principal feia una crida a la resta de la societat a sumar-se a la reivindicació del futur de les pensions dignes.

El portaveu de la coordinadora valenciana en defensa del sistema públic de pensions ha defensat la necessitat de canviar el decret de 2013. Aquest decret va fer que les pensions pujaren només un 0,25% fix cada any, en comptes de pujar segons l'increment real dels preus que es dona anualment, això és, l'IPC, que sol ser més alt. Açò «perjudica el present i el futur de les pensions», ha denunciat.

Maria, una jubilada que s'hi manifestava, reconeix que ha «tingut sort» perquè hui cobra una pensió. Una sort que no tindrà sa filla i, sobretot, els seus nets, i que tampoc tingué sa mare. «Açò no és un tema de la meua pensió, és per ma filla, que només ha fet faenes precàries, i sobretot pels meus nets, que no sé quin futur tindran. Som ací pel futur», sentència.

(Text adaptat i recreat a partir de www.diarilaveu.com i www.lasexta.com)

Ves al Bloc V.
CONSTRUIM
LA LLENGUA.
Apartat 5.2

10. Entén el text.

- a) En quin àmbit d'ús el situes? Justifica'n la resposta.
- b) Al text s'hi explica què és l'IPC. Discutiu a classe per què quan les pensions no pugen cada any segons l'IPC, els pensionistes perden poder adquisitiu.
- c) Per què Maria està preocupada especialment pels seus nets? Parleu a classe d'aquesta preocupació.
- d) Intenta explicar per a què es fan servir les cometes en aquest text. Tenen el mateix significat les cometes de «dignes» de les de «he tingut sort»?
- e) Digues el significat que tenen al text les paraules: *digne*, *crida*, *increment*, *pre-càries*, *sentència*. Pots utilitzar-ne sinònims.

11. Analitza el text.

- a) En quin tipus de text es pot encabir amb més facilitat? Diries que té característiques de dos tipus de text diferents? Identifica-les.
- b) Esbrina el gènere textual a què pertany. Explica els elements que són habituals en aquest gènere i que siguen presents al text.
- c) Fixa't en l'extensió dels paràgrafs i de les frases. Et sembla equilibrada, és a dir, no peca de llarga ni curta?
- d) Quantes parts temàtiques hi veus? Coincideixen amb els paràgrafs? Explica la idea principal que es desenvolupa en cada paràgraf.
- e) Recorda què signifiquen cadascuna de les propietats textuais i digues com es manifesten, en general, al text que has llegit.

PLANIFICAR EL TEXT

Escriure no és un art, és una tècnica. No cal ser pilot de fórmula 1 a l'hora de fer un text; cal ser, simplement, un bon conductor o una bona conductora. I aprendre a escriure bé, com a conduir bé, és ben factible. Recorda que una instància ben escrita, per exemple, pot aconseguir el teu objectiu amb més garanties que una instància mal escrita. Vegem quines idees et serviran per a planificar qualsevol text escrit:

- a) Explora les **raons** que t'han motivat a escriure, quina intenció tens, a qui va dirigit el text, quin estil vols que tinga, a quin gènere textual vols que s'aproxime, etc.
- b) Escriu en un paper o en l'ordinador les **idees** que se t'acudisquen. Escriu-les desordenadament, com una pluja d'idees. En acabant, intenta ordenar-les, per exemple, fent-ne un **mapa conceptual**. Ara pots fer un esborrany de l'estructura que podries donar al text: aproximadament, decideix quants paràgrafs tindrà i què diràs en cada un.
- c) Els **paràgrafs** han de tindre una grandària equilibrada (entre 5 i 10 ratlles no estaria malament). Desplega-hi una idea juntament amb d'altres que hi estiguen molt relacionades. Una altra idea diferent implicarà fer servir un altre paràgraf. Relaciona els paràgrafs amb connectors (*en primer lloc, per començar, pel que fa a, per acabar, d'altra banda, en conclusió...*).
- d) Les **frases** també han de ser llegidores, millor curtes que llargues. No agrupes massa informació en la mateixa frase. Sempre serà millor repartir-la en dues frases. No oblidis que subjecte + verb + complements és l'orde més clar: intenta no fer frases massa artístiques si el text no és literari. No et descuides de la puntuació (punts, comes, punts i comes, dos punts). Igualment no oblidis d'usar connectors que relacionen les frases (*és a dir, d'altra banda, per exemple, en efecte, en conseqüència, etc.*).
- e) Tria acuradament els **mots**: intenta evitar de repetir-los amb l'ús de sinònims, pronoms o expressions equivalents, sempre que no siguin mots jòquer (*cosa, aspecte, element, situació, etc.*). Concreta sempre que pugues. Així, indicaràs al lector les parts que té el text i les funcions d'una frase o d'un fragment: *en primer lloc, pel que fa a, en altres paraules, d'altra banda, ens proposem de, comptat i debatut, en conclusió, més amunt, etc.*
- f) Pensa en les **persones que han de llegir el text**. Açò et farà decidir-te per un to més formal o més col·loquial, un estil més enginyós o més sobri, usar o no exemples, comparacions, cites d'altres autors, etc.
- g) Si tens a mà un **model** del gènere textual que vols escriure, serà fantàstic com a punt de partida. Però no faces plagil! Elabora un **esborrany** i revisa'l vint vegades si cal, sense peresa.
- h) Finalment, sigues conscient de la **tipologia textual** a què pertanyerà el teu text. No serà igual un text argumentatiu (en què donaràs l'opinió amb subjectivitat) que un text expositiu (en què explicaràs més objectivament un determinat fenomen) o un de narratiu (en què contaràs una cosa ocorreguda fa temps).
- i) Revisa'n l'**ortografia** (**accents**, apòstrofs, guionets, grafies, etc.) i assegura't que la **gramàtica** i el **vocabulari** siguin correctes. Fes servir un corrector o consulta el diccionari, si és possible. Si no, concentra-hi tota la teua energia durant uns quants minuts.

Ves al Bloc V.
ES BONA
SI SONA.
Apartat 5.1.1

pindoless @pindoless1 · 35s

Un **mapa conceptual** és una representació que mostra idees i la relació que tenen entre elles. Mira l'entrada de la Viquipèdia: https://ca.wikipedia.org/wiki/Mapa_conceptual

37

90

38

Envia al teu EPA aquests dos diccionaris normatius. El *Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC 2: <https://dlc.iec.cat/>)* de l'IEC i el *Diccionari Normatiu Valencià (DNV: <https://www.avl.gva.es/lexicval/>)* de l'AVL. Els pots consultar directament si escaneges aquests codis QR.

AVALUACIÓ

12. Potser coneixes la plataforma Change.org. Aquest web acull peticions reivindicatives per Internet que solen tindre un caràcter cívic, reformista i social.

- Imagina que Maria, la dona que apareix en la notícia que has llegit en l'apartat *Ara tu*, és la teua àvia. Teniu una connexió molt especial i vols ajudar-la en la seua reivindicació per unes pensions dignes. Faràs servir Change.org. Ara prepara el text que hi consignaràs.
- El títol és el primer que veurà la gent de la teua petició. Pensa un titular curt i que se centre en el canvi al qual vols que s'hi done suport.
- Explica i raona el problema que vols resoldre. Fes, almenys, quatre paràgrafs:

- un de caràcter expositiu, on exposes la situació;
- un altre de descriptiu, on descrigues les persones afectades, el problema a què s'enfronten i la solució que preveus. Ací mira d'inserir una part narrativa, contant algun fet que hages viscut amb la teua àvia;
- i un altre d'argumentatiu, donant la teua opinió. Recorda que les persones que lligen la petició seran més propenses a prendre-hi part si deixes clar que t'importa.

II. GAUDEIX LA LITERATURA. PROVOCACIONS. ESTÈTIQUES LITERÀRIES AL COMENÇAMENT DE SEGLE XX: MODERNISME, NOUCENTISME I AVANTGUARDES

1. Què et ve al cap quan penses en els termes «modernisme», «noucentisme» o «avantguarda»? Pensa en la manera en què estan formades morfològicament aquestes paraules.
2. El contrast entre generacions destaca pel desig de la generació posterior de superar i modernitzar els seus antecessors. En les tres pintures que tens a continuació hi ha un clar contrast.
 - a) Pots dir quina de les tres és la més antiga i quina la més nova?
 - b) Quines diferències hi observes? Quines tenen punts en contacte? Per què?
 - c) En acabant, busca dades sobre els autors.

Pablo Picasso, *Dones que ploren*

Alfons Mucha, Cartell anunciador de la XX edició del Saló dels 100 a París

Joaquim Torres i Garcia, fresc del Palau de la Generalitat

fesmemòria @fesmemoria · ara

El modernisme, a banda de ser un corrent literari, és també un estil arquitectònic i de les arts plàstiques. Com saps, Antoni Gaudí n'és el màxim exponent amb la Casa Batlló o la Pedrera (Barcelona).

 39

 73

 96

3. El 1892 es considera l'any d'inici del modernisme literari. És l'any que l'assagista Jaume Brossa publica el manifest «Viure del passat» en la revista *L'Avenç* amb motiu de la commemoració dels 400 anys de l'arribada de Cristòfol Colom a Amèrica. Llig aquest fragment del manifest i respon a les preguntes que proposem a continuació.

Ves al Bloc V. CONSTRUIM LA LLENGUA. Apartat 5.2

A èpoques noves, formes d'art noves. El fonament de la cultura d'una generació ha de reposar sobre el que és bo de l'anterior; mes, si aquesta porta un patrimoni dolent, és preferible menysprear-lo, no fer-ne cas i començar foc nou. Si Catalunya vol seguir el camí que li correspon, deu agafar nous procediments en la creació de l'obra d'art, procediments que estiguen en consonància amb el medi que la volti, procurant influir-ne per sobre per millorar-lo. Les anteriors generacions, què ens deixen en la literatura catalana? Un lema mort, que no diu res a la imaginació popular; un peu forçat que ha vingut obligant diverses generacions de versificadors a repetir les mateixes idees, idèntics conceptes i imatges retòriques.

(Jaume Brossa, «Viure del passat», *L'Avenç*, 1892, text adaptat)

- Quina percepció creus que té l'autor de la generació artística anterior a la seua?
- Busca al text expressions que es vinculen amb la idea de modernitat.
- Com defineix l'autor la literatura catalana anterior a la seua època? A quines característiques concretes creus que es refereix?

píndoles @pindoles1 · 35s

El clima que es visqué a Espanya al llarg de finals del segle XIX i principis del segle XX, fins a la Segona República, fou ben convuls. Demana al professor o professora d'història que te'n done detalls. De segur que en sap moltíssim!

7 22 154

FETS I CIRCUMSTÀNCIES

FETS LITERARIS

MODERNISME (1892-1911)

NOU CENTISME (1906-1923)

AVANT-GUARDES (1916-1936)

- 1892**
Publicació de «Viure del passat» de Jaume Brossa
- 1900**
Publicació de *Visions i cants* de Joan Maragall
- 1906**
Josep Carner publica *Els fruits saborosos*
- 1913**
Pompeu Fabra publica les *Normes Ortogràfiques*
- 1919**
Papasseit publica *Poemes en ondes hertzianes*

FETS HISTÒRICS

- 1898**
Pèrdua de la guerra i de les colònies espanyoles
- 1902**
Vaga general per la jornada de 9 hores
- 1906**
Prat de la Riba funda Solidaritat Catalana
- 1907**
Fundació del sindicat Solidaritat Obrera
- 1909**
La Setmana Tràgica
- 1911**
Consolidació de la Lliga Regionalista a les eleccions
- (1914-1918)**
Primera Guerra Mundial
- (1914-1925)**
Mancomunitat de Catalunya
- (1923-1930)**
Dictadura de Primo de Rivera
- 1931**
II República Espanyola

MOstrA PARCIAL

EN TEORIA

2.1. El modernisme (1892-1911)

Com acabes de veure, la fi del segle XIX i els inicis del segle XX són temps molt agitats culturalment. En poc més de tres dècades sorgeixen tres generacions literàries que, a pesar d'oposar-se artísticament les unes a les altres, hi conviuen temporalment.

El **modernisme** és el corrent literari que, a les acaballes del segle XIX, encapçala el desig de canvi i de renovació de la cultura. És un moviment que es dona arreu d'Europa i que pren noms com *Art Nouveau* a França, *Modern Style* al món anglòfon i *Modernismo* al món hispanòfon.

En el nostre cas, el modernisme s'estén aproximadament des de 1892 (en marca el tret de partida el text «Viure del passat» de Jaume Brossa), fins el 1911, quan mor el principal poeta modernista: Joan Maragall.

Els objectius del modernisme foren **transformar la cultura** catalanoparlant perquè deixara de ser regional i tradicional, com marcava la Renaixença, i esdevinguera una **cultura nacional normalitzada i moderna** en connexió amb Europa. No és només, doncs, un moviment artístic sinó també ideològic.

fesmemòria @fesmemoria · ara

Com ja saps, la Renaixença va ser un moviment literari i cultural que es desenvolupà durant el segle XIX equiparable al que altres literatures anomenen Romanticisme.

 18

 32

 76

La **poesia** és un dels gèneres literaris més representatius de l'època modernista, ja que és el canal idoni per a expressar una visió romàntica i, en certa manera, decadentista del món. El poeta més reconegut del moment és **Joan Maragall** (Barcelona, 1860-1911), autor d'obres com *Visions i cants* (1900) i *Enllà* (1906). Els temes de la seua poesia se centren en la descripció acurada del paisatge i la reflexió sobre l'acte d'escriure. Comprova en aquest poema com la mar esdevé símbol en contra de l'immobilisme ideològic, de la recerca constant d'un objectiu:

Joan Maragall, fotografiat el 1903 per Pau Audouard

EXCELSIOR

Vigila, esperit, vigila,
no perdis mai el teu nord,
no et deixis dur a la tranquil·la
aigua mansa de cap port.

Gira, gira els ulls enlaire,
no miris les platges roïns,
dona el front en el gran aire,
sempre, sempre mar endins.

Sempre amb les veles suspeses,
del cel al mar transparent,
sempre entorn aigües esteses
que es moguïn eternament.

[...]

Víctor Català (l'Escala, 1869-1966) és el pseudònim sota el qual es va haver d'amagar l'escriptora Caterina Albert per a poder publicar algunes de les **novel·les i narracions** que millor reflecteixen l'esperit modernista. La narrativa breu és el gènere que més va conrear fins al punt que el recull *Drames rurals* (1902) marcà un estil en l'època que va ser continuat en *Omrívoles* (1904), *Caires vius* (1907) i la novel·la *Solitud* (1905). Els temes principals de la seua escriptura són la reflexió sobre la **situació de la dona** en l'època, l'exploració sobre les relacions de parella i el món del treball al camp i la **descripció del món rural** com a escenari de violència i dura.

L'autora Víctor Català, pseudònim de Caterina Albert i Paradís

píndoles @pindoles1 · 35s

Com ja deus saber, actualment és ben normal ser escriptora, però no sempre ha sigut així. Les dones havien d'escriure sota un pseudònim. En cas contrari, la societat les rebutjava. Sabies que, actualment, hi ha països en els quals aquest fet encara continua produint-se? Et recomanem el vídeo «La Víctor» (consulta'l a la Plataforma U1.Blocll. Píndola) per a aprofundir encara més en la figura de Caterina Albert i la literatura de dones.

32

19

234

2.2. El noucentisme (1906-1923)

El procés de modernització cultural que va posar en marxa el modernisme es va anar transformant en els últims anys d'aquest moviment. Així, entre 1906 i 1911 es gesta un nou moviment que pretén continuar l'activitat renovadora des d'un altre punt de vista, és el **noucentisme**, que s'estendrà fins a 1923.

Aquest moviment es defineix com un projecte cultural i polític que vol institucionalitzar la normalització cultural i nacional que s'havia proposat anteriorment i dirigir-la políticament des de les estructures del poder, com ja havia intentat fer la Renaixença en el segle anterior. En aquest període es creen **institucions** que dinamitzen i reforcen la idea de pàtria i de cultura normalitzades que entronquen amb les arrels clàssiques del Mediterrani. Algunes de les institucions que naixen en l'època noucentista són l'Institut d'Estudis Catalans i la seua Secció Filològica, la Biblioteca de Catalunya i la Mancomunitat de Catalunya.

Pompeu Fabra, *L'aventura de la llengua*, còmic d'Oriol García i Gemma Pauné, ed. Rafael Dalmau, 2017

píndoles @pindoles1 · 35s

Sabies que durant el noucentisme es van fer molts esforços per normativitzar la llengua? El 1913 Pompeu Fabra elabora les *Normes ortogràfiques*, el 1917, el *Diccionari ortogràfic*, el 1918, la *Gramàtica de la llengua catalana*.

52

17

84

Culturalment i literària, el noucentisme reacciona a la generació anterior, la modernista, i inicia el procés de modernització des d'una altra perspectiva. Els temes que més interessaven la creació noucentista són el **món clàssic** grecollatí i el Mediterrani, la reflexió sobre **la societat urbana** i la ciutat com el millor mode de vida i, finalment, el **pensament racional**, ordenat i perfeccionista, lluny del caos i el romanticisme modernista.

La **poesia** i l'**assaig** esdevenen els dos gèneres literaris cabdals d'aquest moviment. La poesia resultà ser un camp on es podia exercitar la perfecció formal, amb mètrica i rima molt controlades, i recrear un món idealitzat a l'estil clàssic. Per altra banda, l'assaig és un dels pilars fonamentals d'aquest corrent perquè és el gènere que millor permet la reflexió i la canalització de les idees dels dirigents que han d'arribar al poble.

Eugeni d'Ors (Barcelona, 1881-1954), ideòleg i assagista, representa un clar exemple d'intel·lectual que es dedica professionalment al pensament i al disseny del moviment noucentista. L'assaig i la narració van ser els dos gèneres que més va conrear i en són exemples destacables les obres *Glosari* (1906-1921), un recull de glosses o textos periodístics curts on reflexionava sobre temes diversos, i *La Ben Plantada* (1911), una obra sobre la idea de ciutat a propòsit d'una colònia d'estiuejants en un petit poble costaner.

En aquest exemple l'autor es revolta contra el modernisme i contra el poemari *Enllà*, de Joan Maragall, que hem citat unes línies més amunt:

¿Entendreu tota la meva emoció davant l'*Enllà* d'en Maragall, quan us hagi dit que és una obra que em torba i –literalment– m'espanta? ... ¡Quin llibre! Per ventura mai la paraula humana hagi arribat a tan solemnes extrems com en ell... –De vegades –haig de confessar-ho–, no sé pensar sense terror en el destí del nostre poble, obligat a sostenir, sobre la seva pobra normalitat, tan precària, el pes i la grandesa i la glòria d'aquestes sublimes anormalitats: la Sagrada Família, la poesia maragallena...

Eugeni d'Ors dibuixat per Ramon Casas. Utilitzà el pseudònim de Xènius per a signar els articles periodístics

Josep Carner (Barcelona, 1884-1970) és un dels poetes més destacats de la generació noucentista, ja que la seua poesia representa l'ideal de perfecció i orde que el moviment proposava. Una fita clau d'aquesta etapa és l'any 1906, quan l'autor publica una obra fonamental: *Els fruits saborosos*. Aquest poemari, compost per versos alexandrins, parla sobre les tres etapes de la vida, la infantesa, la maduresa i la vellesa, a través d'imatges de fruites i de recreacions de personatges del món clàssic en escenaris idíl·lics com el jardí.

pindoles @pindoles1 · 35s

Hi ha altres figures noucentistes destacables. **Clementina Arderiu** (Barcelona, 1889-1976), que conreà la cançó tot tractant temes com l'amor, el sentiment religiós i la feminitat, i **Miquel Costa i Llobera** (Pollença, 1854-1922), representant de l'escola mallorquina.

2.3. Les avantguardes (1916-1936)

Les **avantguardes** són l'últim dels moviments literaris que va enriquir la nostra literatura abans de la desfeta de la Guerra Civil. Des de 1916 fins a 1936 aquest moviment es va encarregar d'innovar les formes i les temàtiques literàries i va incorporar-hi els canvis tecnològics, el món dels somnis i la imaginació. És, segurament, el moviment més trencador amb la generació anterior, raó per la qual se l'anomena *avantguardes*, perquè es considera que els que el coneixen posseeixen les idees artístiques més avançades. El **futurisme**, el **cubisme**, el **dadaiisme** i el **surrealisme** són els principals corrents avantguardistes i en són trets bàsics les idees següents:

- Futurisme: interès pel progrés tècnic, els invents, el món urbà i la velocitat.
- Cubisme: se centra en l'ús del cal·ligrama i el *collage* per a alterar les formes normals de la literatura.
- Dadaiisme: reivindica l'absurd, l'atzar i l'humor i critica la literatura tradicional.
- Surrealisme: naix de les teories de Sigmund Freud sobre el subconscient. Entén que l'art és el territori on es pot alliberar tot el que la ment humana reprimeix; per això, se centra en el món dels somnis i la imaginació.

La poesia és el gènere on més arrelen les avantguardes, ja que permet el joc amb les paraules i la lliure disposició del text en la pàgina. En la nostra literatura **Joan Salvat-Papasseit** (Barcelona, 1894-1924) n'és un dels màxims representants. A més de poeta, aquest autor era un agitador cultural que va fundar la revista *Un Enemic del Poble* (1917-1919) per a difondre un ideari revolucionari i transgressor respecte de les generacions anteriors. Va publicar obres com *Poemes en ondes hertzianes* (1919) o *L'irradiador del port i les gavines* (1921), que són una bona mostra de l'art avantguardista i de l'ús dels cal·ligrames, com és el cas d'aquest poema:

Poema «54045», de Joan Salvat-Papasseit

pindoless @pindoless1 · 35s

Un cal·ligrama és una composició poètica en què l'escriptura o la disposició tipogràfica intenta representar el contingut del poema.

64

41

96

Si busques *modernisme*, *noucentisme* i *avantguardes* al portal *Lletra* podràs trobar molts enllaços sobre autors i autores o idees sobre aquests tres moviments artístics! Envia al teu EPA l'adreça web <https://lletra.uoc.edu/>.

EN RESUM

MODERNISME

1892-1911

Inici del moviment amb el text de J. Brossa i la publicació de *Solitud* (1905) de Víctor Català

Tret principal: renovar la cultura catalana amb un objectiu europeista

1906-1911

Convivència tensa entre els dos moviments.

1906 es publica *Els fruits saborosos*, Josep Carner

NOUCENTISME

1911-1923

Consolidació del moviment de normativització de la llengua (1913)

Tret principal: crear institucions i lleis (Generalitat, Institut d'Estudis Catalans). Inspiració clàssica

1916-1924

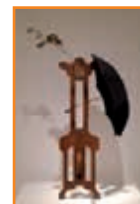
Naixen les avantguardes en resposta al noucentisme.

1919 es publica *Poemes en ondes hertzianes*, Joan Salvat-Papasseit

AVANTGUARDES

1924-1936

Ple desenvolupament de les avantguardes: Futurisme, Cubisme, Dadaisme, Surrealisme

Tret principal: trencar amb tot l'anterior i jugar amb el somni, la imaginació i el món industrial

Imatge 1: *El Drac* del Parc Güell (Gaudí); imatge 2: *La deessa* (Josep Clarà); imatge 3: *Personatge (amb paraigua)* (Joan Miró)

ARA TU

- 4. A continuació, et presentem el fragment d'obertura i el de tancament de la novel·la *Solitud* de Víctor Català (recorda: pseudònim de Caterina Albert). Després de llegir-los, respon les preguntes que hi ha a continuació.**

1. La pujada

Passat Ridorta havien atrapat un carro que feia la mateixa via que ells, i en Maties, amb ganes d'estalviar el delit, preguntà al carreter si els volia dur fins a les collades de la muntanya. El pagès, rialler i encantat de trobar una estona de conversa, li féu de seguida lloc a son costat en la post travessera, i digué a la Mila que s'ajocqués darrere d'ells, sobre el bossat. Ella guaità amb agraïment a aquell home desconegut, que li feia semblant mercè. Malgrat la bona cama que tenia, estava fatigada. Son marit li havia contat que de Lliscuents, on els deixà l'ordinari, fins a Ridorta, hi havia cosa de mitja horeta, i ja feia cinc quartassos que caminaven quan veieren negrejar el campanaret del poble dalt del turó verdós: d'aleshores fins a trobar el carro havia passat un altre quart llarg i entre el sol, la polseguera i la contrarietat, li havia donat un gran malhumor a la pobra dona.

Tantost encauada en son niu de l'estora, amb el farcellet de la roba al caire i l'esquena arrimada a un coster, es desféu el mocador que duia com una teuladeta sobre la cara, i agafant-lo pels becs l'esbategà contra les galtes. Estava acalorada, i l'aire fresquívol del mocador li passà pel coll i polsos com una manyaga dolça i una mica esgarriadora que la resseguí tota; mes, al parar de ventar-se, es trobà més reposada i serena per a guaitar les belleses d'aquells camins que tantes vegades li havia ponderat en Maties.

18. La davallada

Veient que [Maties] no obria boca, Mila li assenyalà l'ermita.

—Ara, ja t'ho deus pensar... Jo, allà dins, mai més!... Però no he volgut anar-me'n sense dir-t'ho...

El rostre cadavèric d'ell es desencaixà absolutament sota l'acció d'aquelles noves paraules.

—Què? —murmurà d'una veu aterrada—. Te'n vols anar? A on...?

Ella respongué amb esforç:

—No ho sé... On Déu voldrà... Tan lluny d'aquí com puga!

Aleshores ell, com l'Ànima hores enrere, trontollà de cap a peus, mateix que sorprès per l'embat d'una tempesta inesperada. Per un moment, semblà vacil·lar, com si volgués revoltar-se o suplicar, però, de cop, els esperits li mancaren i es sotmeté sense protesta, abaixant el cap i fent sordament:

—Anem, doncs...

Mes, en aquell punt, la tranquil·litat de gorg pregon desaparegué d'un tret, i quelcom furibund, demoníac, resplendí en els ulls verds de la dona.

Allargà novament el braç d'un gest fatídic.

—Tampoc, amb tu! Mai més!... No provis pas de seguir-me... Te... mataria!

l resolta, se'l mirà de fit a fit, com volent fer-li penetrar fins a l'ànima la terrible amenaça.

Després baixà lentament del regatell i sense afegir altre mot, sense tombar la cara, sense res més que la roba de l'esquena, la dona, erta i greu, amb el cap dret i els ulls ombrívols, emprengué sola la davallada.

Les filtracions de la solitud havien cristal·litzat amargament en son destí.

**Veç al Bloc V.
ES BONA
SI SONA.
Apartat 5.1.2**

- Busca en el diccionari el significat de les paraules que no entengues i que cregues que són rellevants per a comprendre el sentit dels textos.
- A partir d'aquests fragments, indica breument què creus que explica l'autora en el primer i en l'últim capítol de la **novel·la**.
- Com en tota novel·la modernista, la natura reflecteix l'estat d'ànim dels personatges. Relaciona en tots dos fragments la descripció dels elements naturals amb l'expressió dels sentiments de la protagonista.
- Busca altres casos en la literatura universal d'autores que signaven les seues obres amb pseudònims masculins. Creus que actualment es jutgen de manera distinta les obres escrites per homes i les escrites per dones? Justifica'n la resposta.

pindoles @pindoles1 · 35s

Coneixies la frase «Anònim era una dona»? La va escriure l'autora britànica Virginia Woolf en l'obra imprescindible *Una habitació pròpia* per a donar compte que, en la literatura universal, la majoria de les vegades que una obra no apareixia signada era perquè l'havia escrita una dona.

88

29

41

5. Els noucentistes van ser els primers a reflexionar sobre la idea de ciutat vinculada als conceptes d'orde, de civisme i de consciència de ciutadania. Fixa't, per exemple, en aquest fragment del *Glosari* d'Eugeni d'Ors:

Vaig dir-me que, per tal com perfecta de forma, no podia la Ciutat morir. Car, així com les estàtues gregues constitueixen el motlle definitiu de la bellesa plàstica, així la Ciutat, també fruita grega, ve a ser el motlle definitiu de la bellesa social.

Però de les dues hel·lèniques creacions —La Ciutat i l'Estàtua—, encara és la Ciutat la més bella. Té, damunt la línia, el moviment. És alhora Estàtua i Tragèdia. Tragèdia en el més elevat sentit de la paraula: espectacle d'un moviment nodrit de llibertat.

- a) Compara'l amb la fotografia del districte de l'Eixample de Barcelona i amb el poema «Plànol» de Joan Salvat-Papasseit. Quin concepte de ciutat creus que s'hi reflecteix?

Barri de l'Eixample (Barcelona)

«Plànol», poema de Joan Salvat-Papasseit

- b) Imagina que eres un o una influenciadora de l'època noucentista. Escriu un text expositiu breu, d'unes 10 línies, en què poses de manifest quin seria el teu concepte de ciutat: quins usos destacaries per damunt d'altres, com la distribuiries, com seria una ciutadania compromesa amb l'entorn en què viu, etc.

píndoles @pindoles1 · 35s

Les novel·les i l'art de la primera meitat del segle xx produïen sobre la població el mateix efecte que la publicitat i el cinema actualment. L'obra *La Ben Plantada* d'Eugeni d'Ors, on l'autor posa de manifest el seu concepte de ciutat, es va convertir en un *best-seller* en l'època i totes les joves d'aquella generació volien imitar la manera de caminar, de vestir i de pentinar-se de Teresa, la protagonista.

 9

 31

 58

Teresa Mestre pintada per Ramon Casas. Personatge de l'alta societat que va inspirar l'obra *La Ben Plantada* d'Eugeni d'Ors

6. Com ja has estudiat, Josep Carner és un dels màxims representants de la poesia del noucentisme, com Joan Salvat-Papasseit ho és de la poesia avantguardista. A continuació, et proposem llegir un dels poemes arreplegats en l'obra *Els fruits saborosos*, juntament amb un altre de l'obra *Poemes en ondes hertzianes*:

La poma escollida, Josep Carner

Alidé s'ha fet vella i Lamón és vellet,
i, més menuts i blancs, s'estan sempre a la vora.
Ara que són al llit, els besa el solet.
Plora Alidé; Lamón vol consolar-la i plora.
—Oh petita Alidé, com és que plores tant?
—Oh Lamón, perquè em sé tan vella i tan corbada
i sempre sec, i envejo les nores treballant,
i quan els nets em venen em troben tan gelada.

I no et sabria péixer com en el temps florit
ni fondre't l'enyorança dels dies que s'escolen,
i tu vols que t'abrigui i els braços em tremolen
i em parles d'unes coses on m'ha caigut oblit.

Lamón fa un gran sospir i li diu:
—Oh ma vida, mos peus són balbs
i sento que se me'n va la llum,
i et tinc a vora meu com la poma escollida
que es torna groga i vella i encara fa perfum.

Al nostre volt ningú no és dolç amb la vellesa:
el fred ens fa temença, la negra nit horror,
criden els fills, les nores ens parlen amb aspresa.
Què hi fa d'anar caient, si ens en duem l'amor?

Passeig, Joan Salvat-Papasseit

La boira
fredament
acaba d'engolir la llarga via
Els llums són guaites
En acabar de ploure
quan els arbres somiquen
oh que és dolç escoltar el silenci

El silenci és la boira

Jo somric

I mil llums em somriuen

Són mil llums
no pas homes

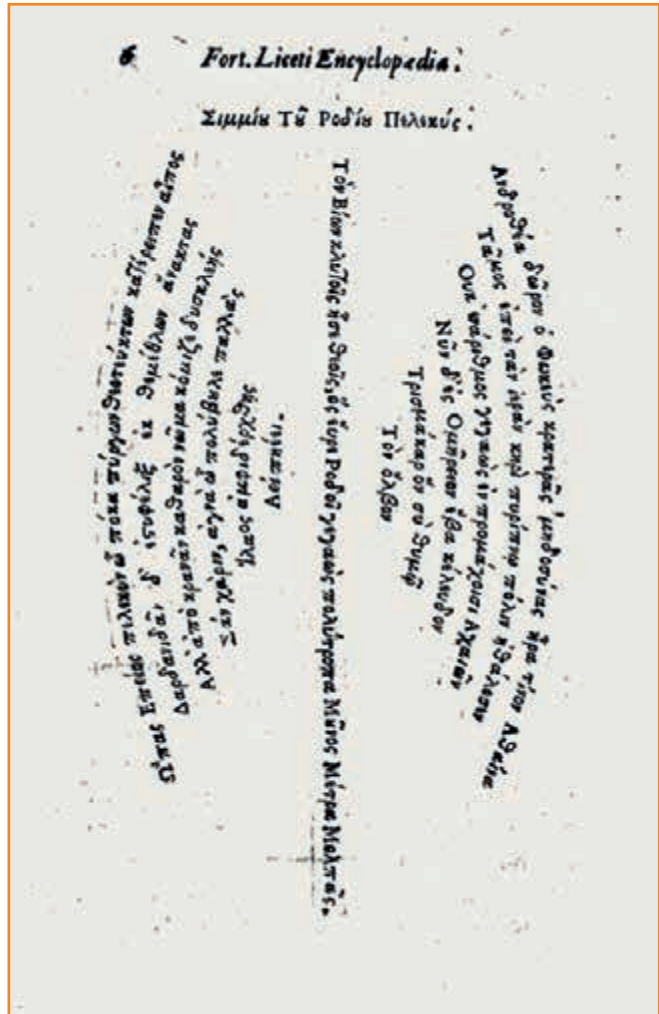
Com és càlid el somriure dels llums

I les espurnes blanques
del tròlei dels trams
dansen com les estrelles

M'HE TOPAT AMB UN HOME QUE PASSAVA

- Quin estat d'ànim es desprén en cadascun dels poemes anteriors? Creus que té alguna relació amb el moviment poètic en què s'inclouen els autors?
- Quin tipus d'amor és el que descriu Josep Carner en el seu poema? Utilitza adjectius per a descriure'l i digues quins versos justifiquen la teua resposta.
- Llegiu per parelles en veu alta els dos poemes. Compteu les síl·labes i trobeu la rima dels versos de tots dos. En acabant, relacioneu el resultat amb les característiques pròpies de la mètrica noucentista i avantguardista. Investigueu un poc sobre aquesta qüestió.
- En el llenguatge poètic s'empren sovint figures retòriques perquè entenguem millor allò que els autors o autores volen expressar. Busca en els textos exemples de comparacions, metonímies, personificacions, metàfores i altres figures i intenta explicar quin significat hi ha darrere. En quin dels dos textos t'ha resultat més difícil trobar-les? Per què creus que pot ser?

7. El teu objectiu serà elaborar un cal·ligrama. En realitat, els avantguardistes, en l'afany de trencar la tradició poètica i convertir versos en imatges dibuixades amb lletres, van recuperar unes pràctiques ben antigues. Mireu el que escrigué Símmies de Rodes al voltant de l'any 300 aC i que titlà «La dextra».

En el teu procés creatiu pots seguir aquesta seqüència:

- a) Pensa en el xoc generacional que es produeix entre els tres corrents estètics que has estudiat en aquest bloc. Aquest serà el tema del teu cal·ligrama. Quines idees suggeridores et venen al cap sobre les posicions enconstrades dels escriptors i escriptores que has estudiat?
- b) Anota totes les frases que automàticament et vinguen al cap de les idees que has pensat.
- c) Anota també les imatges que representen el que acabes d'escriure.
- d) Selecciona finalment una o diverses d'aquestes imatges.
- e) Elabora, organitza i revisa el text amb les frases que has anotat.
- f) Fes encaixar el teu text amb les imatges que has pensat, a l'estil de Papasseit o de Símmies de Rodes. Pot ser una poesia o un text en prosa, com vulgues.

III. SÓN LES PERSONES LES QUE PARLEN. LA DIVERSITAT ÉS RIQUESA. VARIACIÓ LINGÜÍSTICA

 1. Escolta els àudios següents (consulta'ls a la Plataforma: U1.BlocIII.Act1àudio1 i U1.BlocIII.Act1àudio2, fragment 00:00-0:20). Què pots deduir de les persones que parlen? Contesta, de cadascun dels àudios, les preguntes següents:

- a) Són homes o dones?
- b) Quina edat creus que tenen?
- c) D'on creus que és cadascun?
- d) A què creus que podrien dedicar-se?
- e) Pots imaginar alguna altra cosa d'aquestes persones? Són simpàtiques? Són bones persones? Te les pots imaginar físicament?
- f) Què t'ha permès respondre aquestes preguntes?
- g) Esmenta alguns trets que relacionen el parlar d'aquestes dues persones amb l'edat que tenen.

3.1. Llengua i variació en la llengua

La llengua canvia —totes les llengües canvien. Es pot dir que no hi ha una sola versió de la llengua, sinó que la llengua es manifesta de diverses maneres i per diverses raons. Canvia, per exemple, amb el temps; perquè també canvia el món i les necessitats dels usuaris. Canvia, també, d'un lloc a un altre: del poble a la ciutat, de la muntanya a la costa, d'una zona administrativa a una altra. Pot canviar en cada grup de persones: una ètnia o una professió determinada pot fer un ús específic de la llengua, diferent de la resta d'usuaris. I, finalment, canvia segons la situació en què ens trobem: en un ambient familiar i distès no fem servir els mateixos elements lingüístics que en un ambient més acadèmic o més solemne. La variació és, doncs, intrínseca a la llengua: si no n'hi haguera, no cobriria totes les necessitats dels usuaris.

No obstant això, sovint es té la sensació que la llengua és un sol bloc d'elements lingüístics, i que hi ha alguns d'aquests elements que estan *bé* i n'hi ha d'altres que estan *malament*. Això és perquè s'identifica la llengua amb una de les seues manifestacions: la formal, la que s'aprén a l'escola, la dels mitjans de comunicació... però aquesta és només una part de la llengua: una de les **varietats lingüístiques**. Així doncs, no existeix una sola manera d'utilitzar la llengua, sinó que la llengua és un conjunt de maneres d'utilitzar-la, és a dir, un conjunt de varietats lingüístiques.

3.2. Tipus de variació

Naixem i vivim en un lloc, en un moment, al si d'un grup de persones: aquests factors configuren la manera de parlar d'un usuari i rarament aquest usuari pot decidir-ne un canvi. Per exemple, és ben estrany que un parlant del segle XXI decidisca, de manera natural i habitual, parlar com al segle XV. O que una persona que sempre ha parlat a la manera de València decidisca un bon dia, sense canviar de ciutat, parlar com a Eivissa. També és ben estrany que un metge faça servir amb els seus companys l'argot dels mecànics. Això vol dir que hi ha varietats lingüístiques que depenen dels usuaris i de les circumstàncies en què vivim, és a dir, del **lloc**, del **temps històric** i del **grup social** en què ens movem. Són, respectivament, les varietats **geogràfiques o diatòpiques**, les **varietats històriques o diacròniques** i les varietats **socials o diastràtiques**, també dites **argot**.

Sí que és habitual, tanmateix, que un mateix usuari canvie la manera de parlar segons el context o la **situació comunicativa** en què es troba. En un dinar familiar o eixint de festa amb els amics parlem d'una manera molt diferent a la manera com parlem a la consulta mèdica o en una entrevista de feina. Aquest tipus de variació s'anomena **diafàsica o de registre**.

3.2.1. La variació diatòpica

Hi ha elements fonètics, morfosintàctics, lèxics, etc., que canvien segons el lloc on es parla la llengua: aquest tipus de variació s'anomena **diatòpica**. Les nostres dues grans varietats diatòpiques són els coneguts com a dialectes del bloc oriental i dialectes del bloc occidental.

- **Bloc oriental:** inclou els parlars septentrionals de la Catalunya del Nord (França), els parlars centrals (a la part oriental de Catalunya), els parlars baleàrics (Illes Balears) i l'alguerés, a la ciutat sarda de l'Alguer (Itàlia). La característica principal d'aquest bloc és la neutralització de les vocals /e/, /a/ àtones en un únic so, la e neutra [ə], que es pronuncia a mitjan camí entre una /a/ i una /e/: *pare* [ˈpaɾə], *sabata* [səˈbatə].
- **Bloc occidental:** inclou els parlars nord-occidentals a Andorra, la franja catalanoparlant d'Aragó i la part occidental de Catalunya; i els parlars valencians, a les comarques valencianes on es parla i a la subcomarca del Carxe a Múrcia. La característica principal d'aquest bloc és la distinció de les vocals /e/, /a/ àtones: *pare* [ˈpaɾe], *sabata* [saˈbata].

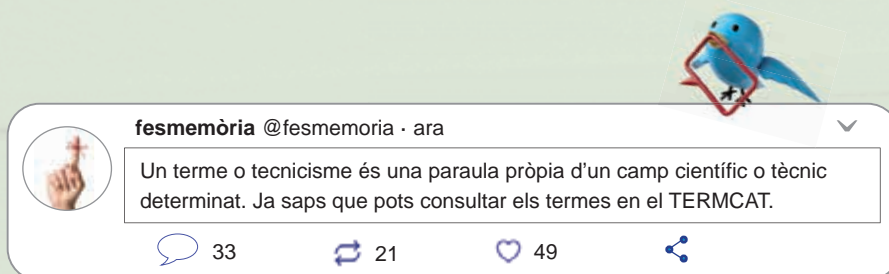
Dins d'aquests blocs hi ha dialectes i subdialectes; per exemple, dins dels parlars valencians diferenciem entre el valencià septentrional, el central, el meridional i l'alacantí. Podeu consultar la Unitat 3 de *Trellat 1r Batxillerat* si en voleu més detalls.

3.2.2. La variació diacrònica

La variació **diacrònica** és el canvi que experimenta la llengua amb el pas del temps. Els canvis més grans s'observen quan llegim textos escrits en llengua antiga, però en el nostre present també podem observar aquest tipus de varietat. Veritat que no parlem exactament igual que els vostres pares o, menys encara, que els vostres avis? Feu servir expressions lingüístiques que ells no diuen mai, i al contrari: ells fan servir paraules que vosaltres no soleu dir. La llengua canvia amb el temps i ho fa tant per raons internes com pel contacte amb altres llengües.

3.2.3. La variació diastràtica

La variació diastràtica depèn de l'estrat social o del grup de persones del qual formem part. El més habitual és que un grup de professionals faça servir un conjunt d'elements lingüístics —sobretot, de termes— que un altre grup de professionals no fa servir: *codi penal* o *jurisprudència*, per exemple, són termes propis dels professionals del dret.

Envia al teu EPA l'adreça web <http://www.termcat.cat>. És el Centre de Terminologia (TERMCAT) en què trobaràs tots els termes d'especialitat del català amb la traducció a diverses llengües. El pots consultar directament si escanejes aquest codi QR.

3.2.4. La variació diafàsica

Els parlants podem decidir, sovint sense haver de pensar-ho massa, quines formes lingüístiques fem servir en cada situació. La varietat lingüística que emprem en cada situació comunicativa s'anomena **registre** o **varietat diafàsica**. A grans trets, podem distingir tres grans tipus de registres:

- **Registres col·loquials** o informals: apareixen en les situacions comunicatives més espontànies, en àmbits privats o íntims en què l'usuari sent molta confiança. Sol donar-se entre persones molt pròximes com amics o familiars.
- **Registres de formalitat mitjana**: en aquests registres hi sol haver una mica més de distància (social) entre els interlocutors. És més habitual en contextos que exigeixen una preparació escrita, encara que siguin orals, com ara una conferència o un reportatge documental.
- **Registres formals**, elaborats o cultes: solen aparèixer en situacions sovint ritualitzades, que contenen un seguit de fórmules i expressions lingüístiques determinades que cal fer servir. Per exemple, un judici, una cerimònia religiosa, etc.

EN RESUM

ARA TU

2. Llig aquest text i respon les preguntes següents.

MENÚ
eI Periódico
INICIA SESSIÓ

MÉS PERIÓDICO CULTURA ECONOMIA EXTRA FOTOS INTERNACIONAL SOCIETAT TECNOLOGIA VÍDEOS

Parguela:
suerte de pringado que se esfuerza en hacer algo que no requiere esa atención. Es sinónimo de motivado.

Cringe:
designa que algo no gusta o da grima, y sobre todo, provoca una gran vergüenza ajena.

Siete veinticuatro:
significa todo el día, 24 horas, 7 días por semana.

Tocho:
algo grandioso, un

Crush:
significa flechazo. «He tenido un crush» o «esa

L'argot adolescent muscula la llengua, segons els experts

Juan Fernández
Dissabte, 06/07/2019 | Actualitzada 09/07/2019 - 13:49

Si vostè és pare o mare d'un adolescent i no l'entén quan li diu que la *popu* de la seva classe li ha fet *crush* però li dona *malro* dir-l'hi, en actitud *cringe* nivell *pro* i que no vol semblar un *parguela*, no s'espanti. El seu fill no ha sigut abduït per cap **secta** satànica ni li està parlant en clau per vacil·lar-lo. Simplement, està utilitzant amb vostè l'argot que sol utilitzar per comunicar-se amb els de la seva edat.

Ves al Bloc V.
ES BONA
SI SONA.
Apartat 5.1.2

No és greu, ni per al seu fill ni per a l'idioma. A ell li passarà amb l'edat, i a la llengua, aquest festival de puntades de peu al diccionari no només no li fa mal sinó que de vegades, si hi ha sort, fins i tot l'enriqueix. En realitat, salvades les particularitats pròpies de cada generació, al seu fill no li passa res que no li passés a vostè quan tenia la seva edat i a casa li retreien que presumís d'estar tot el dia *al·lucinant*, o al seu pare quan li demanava per berenar un *bocata* mentre escoltava el *tocata*. «És llei de vida. **El temps passa i un bon dia descobreixes que no entens el que diu el teu fill, però un no s'ha de preocupar, els romans ja es queixaven que els joves maltractaven el llatí**», compara Xavier Vila, director del Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació de la Universitat de Barcelona.

Per desconeixement i respecte, els usuaris tendim a considerar la llengua com un codi **inamovible en el temps**, tot i que no per això deixi de temptar-nos experimentar-hi. Curiosament, els que més saben de la parla i es dediquen a vigilar la seva salut solen ser més flexibles i el descriuen com **un ésser viu en contínua mutació**. «És normal que els nois es diverteixin inventant-se paraules, els serveix per **expressar la seva identitat** i reforçar la seva permanència al grup. Dir contínuament *en veritat*, *tio* o *el típic* és per a un adolescent d'avui **com lluir un tatuatge, una cosa que està de moda**», raona Vila.

I com passa amb la moda, en la parla *teen* també hi ha regles, o almenys tendències. Entre el jovent fa furor el costum d'acumular prefixos grandiloqüents (*hipermegaguay*, *supermegadiver*), acabar les paraules en *i* (*besi*, *holi*, *oki*, *loqui*) i fusionar termes per estalviar lletres (*malro*, *buenro*). També 'adoren' reinventar conceptes relacionats amb les xarxes socials i la tecnologia (*random*, *pro*, *hater*, *trolejar*, *shippejar*). I hi ha una falca que delata un adolescent d'avui més que un gra d'acne: "*En plan*". **Tot el que fa un púber del 2019, ho fa en plan el que sigui**.

(Juan Fernández, «L'argot adolescent muscula la llengua, segons els experts», *El Periódico*, 06/07/2019)

Ves al Bloc V.
CONSTRUIM
LA LLENGUA.
Apartat 5.2

- Digues quines són, per a tu, les tres paraules clau que sintetitzen el contingut d'aquest article.
- Quina penses que és la idea que defensa l'autor? Per a descriure-la, utilitza les paraules clau que has escollit en la pregunta anterior.
- Què vol dir Xavier Vila quan diu que «Dir contínuament *en veritat*, *tio* o *el típic* és per a un adolescent d'avui com lluir un tatuatge, una cosa que està de moda»? Explica aquesta afirmació amb la informació d'aquest apartat.
- Qui penses que és el destinatari ideal d'aquest text? En qui pensa l'autor quan l'escriu?
- Aquest article fa ús de diferents arguments per a reforçar la tesi anterior. Fonamentalment, trobem dos tipus d'arguments: d'autoritat i d'experiència personal. Podries identificar, al text, en quins fragments es fan servir uns arguments o uns altres?
- Podries identificar la varietat geogràfica de la llengua en què està escrit aquest article? Busca'n algun tret al text.

3. El text «L'argot adolescent muscula la llengua, segons els **experts**» és un text pensat per als vostres pares i mares. Escriu un text argumentatiu de 200 paraules sobre el mateix tema però adreçat ara als lectors de la vostra generació. Al text, hauràs de respondre la pregunta següent: per què els nostres pares parlen diferent a com ho fem nosaltres? A l'hora d'escriure'l, segueix les passes següents:

1. Comença amb un paràgraf introductori:

- Presenta el tema de l'article.
- Apel·la a l'experiència personal del lector. Fes una selecció d'unes 10 paraules i expressions que penses que identifiquen la generació dels vostres pares i inclou-les al text.

2. En un segon paràgraf, desenvolupa la tesi de l'article: la variació diacrònica és un fenomen natural que respon a la necessitat de cada generació de manifestar la seua identitat a través de la llengua. Per a fer-ho:

- En l'explicació, has d'incloure els termes: variació lingüística, varietat diacrònica, argot juvenil.
- Hauràs d'incloure un argument d'autoritat. Et proposem que cites, en part o sencer, aquest text:

L'error de partida és pensar que les llengües són exclusivament mitjans de transmissió d'informació. Són molt més que això. Són mitjans d'identificació i de caracterització de la personalitat i de la idiosincràsia d'una comunitat o col·lectivitat que comparteix determinats pressupòsits, finalitats i unes determinades pautes de comportament. (Juan Carlos Moreno Cabrera, «La diversitat lingüística mundial a l'era de la globalització», dins Juan Carlos Moreno Cabrera i altres (eds.), *Llengua i immigració*, Barcelona, Generalitat, 2002 , p. 1-2)

3. En un tercer paràgraf, resumeix la idea principal del text. Tin en compte que sempre està bé acabar amb una nota d'humor, com en l'article «L'argot adolescent muscula la llengua, segons els experts». Vols provar-ho?

MOSTRA PRECIS

IV. LINGÜISTA PER UN MOMENT. FUNCIONA DE CATEGORIA! CATEGORIES GRAMATICALS I FUNCIONS SINTÀCTIQUES

1. La variació diacrònica, com acabes de recordar, és aquella que ve marcada pel pas del temps. Aquest text en pot ser un exemple actual (vigila!, potser d'ací a uns quants mesos ja es quede antiquat) que hem extret del text que has llegit en el bloc anterior, «L'argot adolescent muscula la llengua, segons els experts». Podries fer-hi els canvis adients per a fer-lo propi d'un registre estàndard?

En plan em flipa putament que este carències vint-i-quatre-set que es creu pro vinga ací ara i mos diga això. Fa crinx.

2. Para atenció ara en aquests tres mots extrets de la frase: *putament*, *carències* i *vint-i-quatre-set*.
 - a) Digues a quina categoria gramatical s'adscriuen (nom, verb, adjectiu, adverbi, preposició, determinant, quantificador, conjunció) segons el context on apareixen.
 - b) Intenta explicar com ho has esbrinat i quines dificultats hi has tingut.
 - c) Podries explicar-ne l'origen?

3. Llig ara aquest petit text.

Què t'he de dir jo a tu? Primer que no et queixes del romanç que ara t'amollaré. És menester que tingues el cabet a la faena i que deixes de fer coses que no aprofitaran per a res el dia de demà. No sigues destrellatat.

- a) A quina generació creus que pertany la persona que la degué dir? A banda del contingut mateix del text, quines expressions t'hi han conduït?
 - b) Indica quin tipus de sintagma formen els elements subratllats. En acabant, intenta esbrinar quina funció sintàctica hi fan (complement directe, indirecte, de règim, circumstancial, atribut).
4. Analitza sintàcticament per separat aquestes dues frases juxtaposades. Quina funció hi fa el mot subratllat? Per cert, hi estàs d'acord?:

L'adolescència és una etapa dura de la vida: els pares, les mares i el professorat es tornen insuportables.

Ah, la sintaxi! Quin gran descobriment, veritat? Sense la sintaxi no hi hauria llengües, no ens podríem comunicar amb les amistats, amb els familiars... La sintaxi és la força que ens permet poder combinar intel·ligiblement les paraules que fem servir i ordenar-les per a construir missatges. Certament, és una capacitat humana que encara no sabem ben bé com funciona, això és, desco-neixem com el nostre cervell és capaç d'aprendre-la i fer-la servir amb tanta eficàcia.

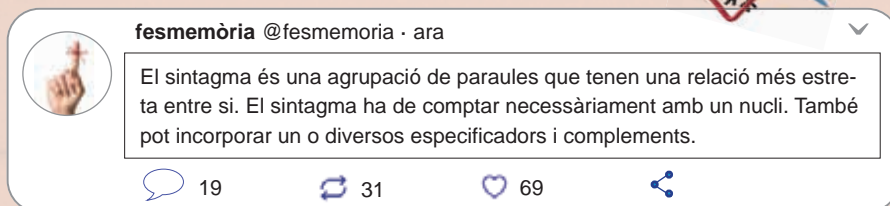
Ves al Bloc V.
ES BONA
SI SONA.
Apartat 5.1.2

Mentre la neurociència en desxifra els **misteris**, els lin-güistes avancem faena analitzant la sintaxi de les frases que produïm els humans. És una bona manera d'apro-fundir en el coneixement de les llengües. Recordem ara les dues gran ferramentes que ens hi ajuden: el concepte de categoria gramatical i el concepte de funció sintàctica.

4.1. Categories gramaticals

Ja coneixes de cursos anteriors quines són les **categories gramaticals** nuclears que formen sintagmes:

- El **verb**, que és el nucli de l'oració, conté els morfemes de concordança de persona i nom-bre, que connecten amb el subjecte, i també els de temps, mode i aspecte. Forma el **sintag-ma verbal** (SV).
- El **nom** (i el pronom) serveix per a identificar una noció o referir-s'hi. En valencià, té gènere intrínsec i flexió de nombre. Forma el **sintagma nominal** (SN).
- L'**adjectiu** expressa una característica referida al nom. Té flexió de nombre i, sovint, de gè-nere. Forma el **sintagma adjectival** (SAdj).
- L'adverbi és invariable i no sol portar complement. Pot ser de manera, temps, lloc, entre altres. Forma el **sintagma adverbial** (SAdv).
- La **preposició** també és invariable i generalment va seguida d'un complement que té forma de SN. Forma el **sintagma preposicional** (SPrep).

Els **determinants** (l'article, els demostratius, els possessius) i els **quantificadors** (numerals i quanti-tatius) no són categories nuclears, a diferència de les que t'hem recordat més amunt, i serveixen per a **especificar** el nucli d'un sintagma. Cal afegir-hi altres dues categories gramaticals: les **interjeccions** i les **conjuncions**. Enguany estudiarem les conjuncions en profunditat quan analitzem les oracions compostes.

4.2. Funcions sintàctiques i valors semàntics

Com bé saps, una **funció sintàctica** permet conèixer la relació entre els sintagmes que formen una oració. En primer lloc, cal destacar la funció **subjecte**, bàsica en l'estructura oracional. Igualment ens hem de fixar en l'**atribut**, funció predicativa fonamental de les oracions construïdes amb un verb copulatiu. L'altra gran funció és la de **complement** (complement de nom, d'adjectiu, de verb, de preposició, d'adverbi).

 fesmemòria @fesmemoria · ara

Es pot considerar que el verb copulatiu per excel·lència és *ser*. Però també n'hi ha d'altres de molt pròxims com ara *estar*, *paréixer*, *semblar*, *quedar-se*, *continuar*, *tornar-se*, *fer-se* o *esdevenir/esdevindre*. Els verbs d'aquest grup se solen considerar quasicopulatius.

 37 3 99

Els dos grans tipus de complement d'un sintagma són els **arguments** i els **adjunts**. Els primers també s'anomenen **regits** i són exigits pel significat del nucli del sintagma, especialment, del sintagma verbal. Els segons també es coneixen amb el nom de **circumstancials** i són prescindibles des del punt de vista semàntic.

Els **valors semàntics** que ens ajudaran a definir les funcions sintàctiques són:

- l'**agent**: persona que fa l'acció de manera voluntària;
- el **pacient**: persona (o animal) que rep l'acció;
- el **tema**: objecte que rep l'acció;
- el **destinatari**: persona que esdevé el punt d'arribada d'una acció;
- la **destinació**: lloc d'arribada d'un desplaçament;
- el **locatiu**: lloc on es produeix l'acció;
- l'**origen**: lloc de provenença;
- i altres de menys freqüents com ara el **temps**, la **manera**, la **causa**, el **beneficiari**, la **companyia** o la **finalitat**.

4.3. Funcions sintàctiques dels complements del verb

Tenint en compte que el verb, amb la seua flexió de concordança amb el subjecte, és el nucli de l'oració, convé analitzar amb atenció els complements que l'acompanyen. Hi ha diversos **criteris** per a distingir la funció que fan els diversos sintagmes que poden formar part del sintagma verbal: el tipus de sintagma (nominal, adjectival, preposicional o adverbial), la concordança que s'estableix amb el verb o amb altres complements, el caràcter argumental o adjunt (és a dir, regit o circumstancial), la posició en què apareix el sintagma, el valor semàntic que expressa i els pronoms febles que el poden recuperar. Aquests criteris s'arreglen en la primera filera de la taula 1.

	tipus de sintagma més habitual	concorda amb el verb (en persona i/o nombre)	exigit pel verb	posició més habitual (però pot estar desplaçat)	valor semàntic més habitual	pronoms febles
SUBJECTE	SN	sí	argumental	abans del V	agent (però també pacient, experimentador, etc.)	—
	<i>L'àvia</i> conta històries; <i>L'ordinador</i> no funciona bé; <i>Vicent</i> odia el café; <i>Ho</i> ha trobat <i>el xiquet!</i>					
ATRIBUT	SAdj o SN (també SPrep)	sí (si és possible)	—	després d'un verb copulatiu	—	<i>ho</i> (amb alguns verbs, <i>hi</i>)
	<i>La situació</i> és <i>insostenible</i> ; <i>La fruita</i> està <i>madura</i> ; <i>Eixe gat</i> pareix <i>un tigre</i> ; <i>Maria</i> no <i>ho</i> és; No <i>ho</i> sembla; <i>L'instrument</i> és <i>de fusta</i> ; <i>L'àvia</i> és <i>al jardí</i> ; <i>El viatger</i> continua <i>trist</i> ; <i>La planta</i> s'ha fet <i>preciosa</i>					
COMPLEMENT DIRECTE	SN (o SPrep amb prep. a)	no	argumental	després del V	tema o pacient	<i>el, la, els, les; ho; en + em, et, es, ens, vos</i>
	<i>Has</i> de tastar <i>el pastís</i> ; <i>Vas</i> acariciar <i>un animal salvatge?</i> ; <i>Em</i> va espentar <i>a mi</i> ; <i>El</i> tens?; <i>Ho</i> sé; <i>En</i> vull tres; <i>Ens</i> ajuda					
COMPLEMENT INDIRECTE	SPrep (amb la prep. a)	no	argumental	després de CD	destinatari	<i>li, els + em, et, es, ens, vos</i>
	<i>Va</i> regalar un cotxe <i>al seu veí</i> ; <i>Li</i> han robat tots els mobles; <i>Els</i> trauran sang de matí; <i>Em</i> van explicar el tema					
COMPLEMENT DE RÈGIM	SPrep (quasevol prep.)	no	argumental	després del V	tema (de vegades destinació o locatiu)	en, hi
	<i>Parlaré</i> de les meues experiències; <i>Em</i> referisc a una altra qüestió; <i>Aniràs</i> al parc?; <i>Visc</i> a Castelló; No se n'ha penedit; <i>Hi</i> renunciaràs?					
CIRCUMSTANCIAL (O ADJUNT)	SAdv o SPrep (o SN)	no	adjunt	en qualsevol posició (sovint al final)	manera, temps, lloc (també causa, companyia, finalitat, etc.; igualment pot ser agent d'una passiva)	<i>en, hi</i> (però no sempre es pot fer servir un pronom feble)
	<i>Ho</i> va fer <i>conscientment</i> ; <i>Vindran</i> el dia de Pasqua; <i>Sara</i> estudia <i>en la seua habitació</i> ; <i>El</i> va descobrir <i>per la veu</i> ; <i>Vas</i> a la fira <i>amb els xiquets?</i> ; <i>Construiré</i> una casa <i>per a tu</i> ; <i>La llei</i> va ser aprovada <i>pel parlament</i>					
COMPLEMENT PREDICATIU	SAdj (o SN)	sí	adjunt (o de vegades exigit)	en qualsevol posició	—	<i>hi</i>
	<i>La dona</i> parlava <i>tranquil·la</i> de la seua vida; <i>El riu</i> baixa <i>molt crescut</i> hui; <i>La nomenen</i> <i>presidenta</i> ; <i>Tinc</i> <i>brutíssimes</i> les ulleres; <i>Jo</i> et trobe <i>cansat</i> ; <i>Freda</i> no vull que <i>m'hi</i> servisques la sopa					

Ves al Bloc V.
CONSTRUÏM
LA LLENGUA.
Apartat 5.2

pindoless @pindoless1 · 35s

El complement predicatiu pot referir-se al subjecte: *Ella ha tornat relaxada de les vacances*; o pot referir-se a complement directe: *El cambrer ha servit freds els cafés*. En el primer cas, el predicatiu concorda en gènere i nombre amb el subjecte, i en persona i nombre amb el verb. En el segon cas, en canvi, el predicatiu només concorda en gènere i nombre amb el complement directe (i no amb el verb).

9

34

61

Recorda que la identificació de la funció d'un complement verbal no és matemàtica. La taula presenta els trets més rellevants que es relacionen amb cada funció però no tots els exemples s'hi ajusten amb exactitud. De fet, hi ha casos que desborden els tipus de complement verbal que coneixem. Així, observa l'exemple *L'infant s'ha portat malament*. L'adverbi subratllat no pot considerar-se de cap manera un complement circumstancial perquè el significat del verb l'exigeix. Tampoc no s'ajusta a la definició de complement de règim perquè no es tracta d'un SPrep. No hi ha, doncs, cap tipus dels complements que hem estudiat ací que s'acomode a aquest exemple.

EN RESUM

L' àvia de Joan li omplí cautelosa el got d'un líquid estrany amb molta delicadesa

SN-Subjecte			SV-Predicat										
Esp Det	N	SPrep CN	SPrep Cl	V	SAdj CPredicatiu	SN CD	SPrep CRèg		SPrep CCManera				
	Prep	N				Esp Det	N	Prep	C de Prep		Prep	C de Prep	
							Esp Det	N	SAdj CN		Esp Quant	N	

ARA TU

5. Els exemples següents contenen sintagmes que concorden amb el verb. Indica quina concordança s'hi produeix (nombre, gènere, persona, temps) i quina funció sintàctica hi fan (subjecte de l'oració, atribut o predicatiu). Identifica, dels predicatius, els que siguin circumstancials (o adjunts) i els que siguin obligatoris (o argumentals). Segueix l'exemple:

- Aquest llibre pareix interessant. *Concorda amb el verb en nombre (singular). És un atribut.*
- El canvi climàtic suposa una amenaça per a la humanitat.
- Llúcia condueix cap a sa casa malhumorada.

Ves al Bloc V.
ES BONA
SI SONA.
Apartat 5.1.2

- El seu company es va quedar sord després de l'accident.
- Pateixen molt els teus amics a causa dels exàmens?
- Els teus avis continuen molt àgils.
- La presidenta el nomenà secretari d'estat.
- L'esportista corregué exhausta durant un minut.
- M'agraden molt poc les excursions.
- El metge li ha posat assegut la vacuna a ma filla.
- Andreu va caure en terra pà·lid.
- Per fi han confessat els seus còmplices!
- El xocolate es tornà massa espés.
- Les empreses esdevenen cada vegada més poderoses.

6. Llig aquests exemples:

- He hagut de polsar les tecles amb força.
- El meu amic ha saludat els vostres pares.
- L'emperador oferí el seu fill a Déu.
- A molts alumnes això els espanta.
- A la majoria de les persones no els afecten aquests romanços.
- Ja l'has avisat, al participant?
- Arreplega els joguets!
- T'han invitat a tu.
- Critiques a tothom!
- Interrogaran a qualsevol.
- No he vist a ningú.
- Això afectarà a molts.
- A qui estima el meu xiquet?

- a) Esbrina i explica en quins casos el complement directe sol ser un complement preposicional. Hi és important la posició del complement directe?
- b) Substitueix els complements directes dels quatre primers exemples pels pronoms febles que s'hi adiguen.

7. Forma una oració amb el verb oferit i, almenys, un sintagma que s'ajuste al valor semàntic proposat. Digues quina funció hi fa. Fixa't en l'exemple. Alerta, n'hi ha de repetits.

verb	valor semàntic	oració
a) contradir	1) l'agent	<i>L'advocada</i> contradigué la declaració. SUBJECTE
b) ferir	2) el pacient	
c) referir-se	3) el tema	
d) lliurar	4) el destinatari	
e) dirigir-se	5) la destinació	
f) ficar	6) el locatiu	
g) traure	7) l'origen	
h) cantar	8) el temps	
i) cuinar	9) la manera	
j) fugir	10) la causa	
k) ser perseguit	11) l'agent	
l) obrir	12) el beneficiari	
m) parlar	13) la companyia	
n) estudiar	14) la finalitat	

8. Els pronoms febles serveixen per a recuperar un referent que ja coneixem. Aquest text no n'ha utilitzat cap... i és un desastre! Reescriu-lo fent servir els que consideres perquè el resultat siga òptim. Indica la funció de cada sintagma que substituïsses per un pronom feble:

- Iaia, jo... voldria saber més de tu. Un dia vas prometre a mi que contaries a mi una altra història sobre ma mare quan era menuda...
- D'acord. Però no vull que ta mare sàpia que contaré a tu una altra història sobre ella... Has de prometre a mi que no diràs a ta mare que contaré històries sobre ta mare.
- Compartirem un nou secret. I portem dos secrets!
- Contaré ara a tu una història que passà a ta mare quan va fer els quinze anys.
- Estic en punxes! Explica a mi la història, iaia.
- Tu saps que ta mare està molt conscienciada per la qüestió ecològica. De fet, pensa en la qüestió ecològica cada dia. Parla de la qüestió ecològica a cada passa.
- Sí, ahir mateix es referia a la qüestió ecològica encesa en flama. No pot suportar els polítics negacionistes. A voltes insulta els polítics negacionistes a crits. És molt impulsiva.
- Doncs això! Quan tenia quinze anys ja era impulsiva, i molt. Un matí, estàvem el teu avi i jo desdijunant amb la televisió encesa. Esperàvem que ella acompanyara a nosaltres. I ja havia sonat a ella el despertador. I no venia! Quan vaig anar a l'habitació, resulta que no era a l'habitació. Quan torní espantada a la cuina a dir al teu avi que la nostra filla no era a l'habitació, ell assenyalà a mi la televisió amb el dit. La notícia contava que una adolescent s'havia encadenat a un arbre en protesta per la tala del bosc. Era ta mare!

9. Indica a quins elements fan referència els pronoms febles subratllats i quina funció sintàctica realitzen. Són frases extretes dels textos d'aquesta unitat.

- a)** Interpose una queixa contra el tracte discriminatori que vaig rebre per part de la Policia Nacional el passat 20 de juny de 2019 pel simple fet d'haver-m'hi adreçat en valencià. (Instància de Jafet Pinedo al Síndic de Greuges)
- b)** Circulava jo en bicicleta pel carril bici a Elx quan hi vaig trobar dos turismes aturats. (Instància de Jafet Pinedo al Síndic de Greuges)
- c)** Que sóc neta de Joan Mas, un ancià que té, des de fa pocs mesos, *movilitat* reduïda atés que una *enfermetat* neurològica l'ha obligat a desplaçar-se pel poble en *caïra* de rodes. (Instància de Gemma Mas a l'Ajuntament d'Ibi)
- d)** La protesta ha partit a les 11:30 hores de la plaça de Sant Agustí i ha recorregut el centre de València. S'hi han vist lemes com ara «Pensions públiques segons IPC, ja!». («Jubilats, moviments socials i estudiants omplim els carrers de València en defensa d'unes pensions 'dignes'», *Diari La Veu*)
- e)** Es desféu el mocador que duia com una teuladeta sobre la cara, i agafant-lo pels becs l'esbategà contra les galtes. (*Solitud*, Víctor Català)
- f)** Alidé s'ha fet vella i Lamon és vellet, i, més menuts i blancs, s'estan sempre a la vora. Ara que són al llit, els besa el soletlet. («La poma escollida», Josep Carner)
- g)** Tot el que fa un púber del 2019, ho fa *en plan* el que sigui. («L'argot adolescent muscula la llengua, segons els experts», *El Periódico*)

AVALUACIÓ

10. Mira aquest programa d'À Punt (consulta'l a la Plataforma U1.BlocIV.Act10). Es diu *Del twist al twit*. És un *docushow* setmanal sobre els conflictes generacionals entre avis i nets. En un capítol, ens presenten Sacha, una jove promesa de la pilota valenciana que ha interromput els estudis per a centrar-se en l'esport. Però el seu pare, Derk, creu que una carrera universitària és bàsica per a assegurar-se el futur.
- Transcriu ortogràficament els minuts 2'40"-3'15".
 - Analitza els complements verbals que hi trobes: digues el tipus de sintagma i la funció que hi fan.

V. DETALLETS DE LA LLENGUA

ÉS BONA SI SONA

5.1. L'accentuació. La e oberta, [ɛ]

1. Escolta aquesta cançó d'Obrint Pas (consulta-la a la Plataforma U1.BlocV.Act1).

LA VIDA SENSE TU

La vida és un matí de cada dia
quan et passava a recollir,
una caputxa negra, texans amples,
un mural descolorit.

La vida és una classe a Filologia,
on agitàvem el demà,
un sol roig colant-se a l'assemblea
apunts bruts, cabells daurats.

La vida és un dijous que acabaria
al teu pis d'estudiants,
quatre espelmes grogues a la cuina,
ombres nues, plats trencats.

La vida és un cel blau cap al migdia
quan pujàvem al terrat,
una cançó d'Extremo, roba estesa
València entre llençols blancs.

La vida és tancar els ulls, tornar a riure,
cridar al vent, sentir-nos lliures;
la vida és desitjar tornar a nàixer,
córrer tot sol, sentir-te créixer;
la vida és el fred tallant les cares
i una llàgrima incendiant les galtes;

la vida és entendre que he d'aprendre,
aprendre a viure
la vida sense tu.

La vida és mossegar la fruita dolça
a les escales de Mercat Central,
pujar per Cavallers fins la Valldigna,
fumar oblits, cantar a crits.

La vida és una casa enderrocada,
creuant les Torres de Serrans,
'Àmor, humor, respecte' a la façana,
foc i metralla a les nostres mans.

La vida és agafar el primer tramvia
del Pont de Fusta al Cabanyal,
una ciutat taronja a les finestres,
un món en guerra als ulls cansats.

La vida és una barca abandonada
que vam trobar davant del mar,
sentir-nos com dos naufragats a la platja
l'últim cop que em vas besar.

Lletra: Xavi Sarrià

5.1.1. L'accentuació

2. En els cursos anteriors ja has estudiat les regles d'accentuació. Subratlla totes les paraules accentuades gràficament en la lletra de la cançó d'Obrint Pas i recorda, amb l'ajuda dels exemples, les regles de l'ús de la titla. Recorda també què és un accent diacrític.

fesmemòria @fesmemoria · ara

Fa poc, l'Institut d'Estudis Catalans i l'Acadèmia Valenciana de la Llengua han reduït la llista de diacrítics a quinze mots monosíl·labs.

74 32 93

ELS 15 ACCENTS DIACRÍTICS

RECORDA: TOTS SÓN MONOSÍLLABS!

BÉ I BÉNS BE	DÉU I DÉUS DEU NUMERAL I VERB DEURE	ÉS VERB SER ES PRONOM REFLEXIU	MÀ MA POSSESSIU (=LA MEUA)	MÉS MES
MÓN MON POSSESSIU (=EL MEU)	PÈL I PÈLS PEL PER+EL CONTRACCIÓ	QUÈ INTERROGATIU I RELATIU TÒNIC QUE EXCLAMATIU I RELATIU ÀTON I CONJUNCIÓ	SÉ VERB SABER SE PRONOM REFLEXIU	SÍ I SÍS SI I CONJUNCIÓ CONDICIONAL (S...)
SÒL I SÒLS SOL I VERB SÓLER	SÓN VERB SER SON I POSSESSIU (=EL SEU)	TÉ VERB TENIR TE I (-TE)	ÚS ACCIÓ D'USAR US PRONOM FEBLE	VÓS FORMA DE TRACTAMENT VOS PRONOM FEBLE

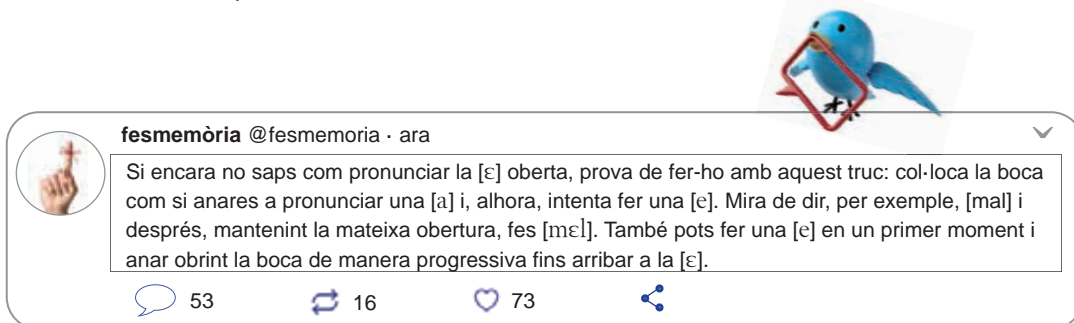
@Valenciàa la Dipu

3. Accentua, si cal, les paraules següents. Com ja saps, la posició de la síl·laba tònica no sempre coincideix amb la de la forma equivalent en castellà.

avar	missil	futbol	eczema	xassis
medul·la	dioptria	olimpiada	fluor	textil
tiquet	electrode	elit	atmosfera	acne
pneumonia	periode	iber	xandall	humit

5.1.2. La e oberta, [ɛ]

En aquesta unitat treballaràs la pronunciació de la [ɛ] oberta. Practicaràs la [ɔ] la en el Bloc V de la Unitat 2.

4. Practica la pronunciació de les sèries següents amb un company o una companya:

s[e]t – s[ɛ]t – s[a]c
s[e]u – s[ɛ]u – s[a]

d[e]u – d[ɛ]u – d[a]u
f[e]u – f[ɛ]u – f[a]m

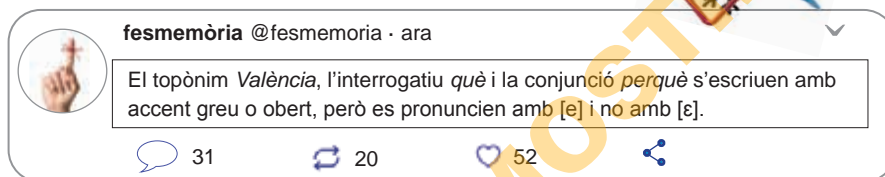
v[e]nt – v[ɛ]rd – v[a]ls
t[e]st – t[ɛ]xt – t[a]st

5. Identifica les paraules homògrafes (que s'escriuen igual) de l'activitat 4. Inventa oracions amb aquests mots per a demostrar quin significat té cada forma. Si tens dubtes, consulta el *Diccionari Normatiu Valencià*.

L'accent gràfic permet saber si la e tònica d'una paraula és oberta o tancada. Per exemple, la titla de *pèl* indica que la e es pronuncia [ɛ]. Ara bé, com que no tots els mots s'accentuen, sovint no disposem d'aquesta pista.

A banda de l'accent, hi ha altres indicis que ajuden a identificar quan una e és oberta. Així doncs, la [ɛ] sol aparéixer en aquests contextos:

- En paraules, generalment cultes, que tenen una *i* o una *u* en la síl·laba següent: *ciència, misteri, satèl·lit, fèmur, ingenu, libèl·lula...*
- Davant de *l, l·l, rr* o *r* + consonant (*d, t, n*, etc.): *fel, tela, cruel, decibel, aquarel·la, parcel·la, novel·la, ferro, guerra, serra, terra, cert, obert, esquerra, caserna, hivern...*
- Davant del diftong *-eu*: *coliseu, europeu, preu, museu...* (però no en *creu, meu, teu, seu* i *veu*)
- Davant del grup consonàntic *-ndr-*: *cendra, tendre...* (però no els verbs de la 2a conjugació acabats en *-endre*: *entendre, vendre*, etc.)
- En la majoria de paraules esdrúixoles: *gènesi, pèrdua...* (però *església, Dénia, séquia* i *sénia*)
- En els mots acabats en *-ecte/a* i *-epte/a*: *aspecte, prospecte, respecte, recta, secta, concepte, projecte, trajecte, recepta...*

6. Explica quina pista ajuda a identificar la [ɛ] en les paraules marcades en roig. Després, llig el text, enregistra't amb el mòbil i assegura't que pronuncies els mots amb [ɛ] de manera correcta. Para també atenció en les paraules amb [e] tònica: els mots que la tenen estan marcats en blau. Per a preparar la lectura, pregunta als majors com s'han de pronunciar els mots destacats en color o consulta el *Diccionari Normatiu Valencià*.

Divendres de mercat

Els **divendres** de matí, com que no tenim classe a la facultat, baixo a comprar al mercat del barri. I **sempre comence** el recorregut pel **mateix** lloc: la fruiteria d'**Andreu**. A banda de productes autòctons, m'agrada endur-me alguna fruita més exòtica que, **prèviament**, taste (la setmana passada, per **exemple**, **Andreu** em va oferir uns **gerds** boníssims). «Posa'm **també** uns avocats. Que estiguen **verds**, si pot **ser**: m'estime **més** que maduren al rebost». **Després**, passe per la carnisseria d'**Amèlia** i li encomane una mica d'embotit. Últimament, **Amèlia** també **ven** companatge, de **manera** que, en **més** d'una ocasió, li he demanat unes tallades de **mortadel·la** i algun tros de formatge **tendre**. Fa poc que, al costat de la carnisseria, hi han **obert** una parada molt **moderna** i **selecta**, especialitzada en **condiments** i **conserves** de tot el món. «Bon dia, jove! **Voleu** tastar el wasabi?». De comprar al mercat **també s'aprén**. Ara ja sé que algunes **arrels** couen i que no **tornaré** a menjar wasabi mai **més**. Finalment, em concedisc un petit capritx. Ho **reconec**: soc una mica **llépol**. Per això, abans de tornar a casa, òmplic el cabàs de **caramels** en el quiosc del **meu** amic **Vicent**.

7. Com has pogut llegir, hi ha productes nous al mercat que els nostres avis i àvies no coneixien o no coneixen. Formeu dos equips. Un defensarà la cuina moderna; l'altre, la cuina tradicional. En el debat haureu d'usar paraules d'aliments o de plats que tinguen e oberta.

fesmemòria @fesmemoria · ara

Alguns mots presenten accentuacions divergents segons la varietat geogràfica. Mentre que en català oriental s'accentua (i es pronuncia) *francès*, *anglès*, *café*, *conèixer*, *convèncer*..., en valencià optem per *francés*, *anglés*, *café*, *conèixer*, *convèncer*...

65 21 6

8. Deu disposar d'un compte d'Instagram o Telegram. Penja-hi un apunt amb un petit vídeo on aparega alguna cosa que es pronuncie amb e oberta. Pronuncia el mot mentre graves el vídeo. Fes-ho tantes vegades com t'apetisca al llarg del curs. Quan estudies la o oberta, incorporar-hi també vídeos per a aquesta vocal.

5.2. Els pronoms en i hi temàtics

Ja saps d'altres cursos que no has d'oblidar de fer servir adequadament els pronoms *en* i *hi*. Entre els usos més importants, cal recordar que apareixen lligats a un verb quan expressem un tema que no cal explicitar perquè és conegut (normalment perquè s'ha esmentat anteriorment):

- a. Saps alguna cosa de Jaume? No, no **en** sé res. Fa temps que no el veig.
- b. Vols parlar dels teus problemes? **N'**has parlat ja amb algú? No, no vull parlar-**ne**.
- c. Qui s'ha d'encarregar de comprar les flors? Ocupa-te'**n** tu.
- d. Has pensat en allò que et vaig dir? Sí, **hi** he pensat, però encara no sé què fer.
- e. Estàs d'acord amb la nova proposta de la directiva? Sí, **hi** estic totalment d'acord.
- f. Estàs preocupada pels exàmens? La veritat és que no **hi** estic gens preocupada.
- g. Voleu contribuir a frenar el canvi climàtic? Ajudeu-**hi**!

fesmemòria @fesmemoria · ara

 El pronom *en* té dos usos bàsics: a) un ús fix i sense significat acompanyant verbs pronominals de moviment (*anar-se'n, baixar-se'n, pujar-se'n, venir-se'n/vindre-se'n, tornar-se'n*); i b) per a referir-se a sintagmes nominals quantificats que tenen el nom implícit, atès que en el context ja s'ha esmentat: *En tinc prou; En vols més?; Vull donar-te'n uns quants; Agafeu-ne tres.*

16 72 83

fesmemòria @fesmemoria · ara

 El pronom *hi* té també dos usos bàsics: a) un ús fix i sense significat amb verbs com ara *haver-hi, veure-s'hi* (*No hi ha ningú ací; No m'hi veig*); i b) per a referir-se a un lloc implícit, que es coneix perquè s'ha esmentat en el context: *No vull anar-hi; No hi viu ningú; Hi trobaràs el teu cosí; El camió no hi passa perquè és massa gran.*

42 7 81

Fixa't que en tots els exemples s'indica un tema per mitjà d'un sintagma preposicional (*de Jaume, dels teus problemes, de comprar les flors, en allò que et vaig dir, amb la nova proposta de la directiva, pels exàmens, a frenar el canvi climàtic*). L'ús d'un pronom o l'altre depèn, doncs, de la preposició que introdueix el tema. Si la preposició és *de*, cal emprar el pronom *en*. En canvi, si hi ha altres preposicions, com ara *en, amb, per* o *a*, fem servir el pronom *hi*.

fesmemòria @fesmemoria · ara

 El pronom feble *en* adopta quatre formes segons la posició: *No en sé res; N'has parlat ja amb algú?; Voleu parlar-ne?; Parla'n amb els pares.* El pronom *hi*, en canvi, només pren una forma: *Hi estic d'acord; No hi col·laboraré; Ajudeu-hi!; Cal contribuir-hi.*

18 31 69

MOSAIQUE ORIGINAL

9. Ompli els buits de les oracions següents amb la forma correcta del pronom en o hi.

- a) Mai no em compra res quan va de viatge. Sempre se ____ oblida. ____ estic fart!
- b) No suportem el fred de Finlàndia. Encara no ens ____ hem acostumat.
- c) Les apostes són una estafa. Que no te ____ adones? Coneixes algú que s'haja fet ric jugant a les màquines escurabutxaques? Pensa ____!
- d) Que sou parella? No me ____ havíeu dit res!
- e) Encarrega-te ____ tu, de traure la brossa. Jo, mentrestant, escuraré els plats.
- f) —Ja no jugueu al tennis?
—No, ja fa molts anys que no ____ juguem.
- g) Ja t'he dit que hui no anirem al cinema. No sé per què ____ insisteixes tant.
- h) No ho volia fer: ____ estava obligat.
- i) El problema no és que actue malament, sinó que no és capaç de penedir-se ____.

MESTER DE PARAULES

5.3. L'origen dels mots

Segur que ja saps que la nostra llengua pertany a la família de les llengües romàniques i que, per tant, la majoria de les nostres paraules són heretades del llatí. També deus haver estudiat que les cultures i les llengües no es desenvolupen aïllades, sinó que s'interrelacionen i tenen contacte les unes amb les altres. Així doncs, a més del llatí, hi ha altres llengües que han influït en la configuració del nostre lèxic al llarg de la història.

La nostra llengua va tindre molt de contacte amb l'aragonés i l'àrab durant la conquesta cristiana, sobretot en terres valencianes. Posteriorment, els territoris de Nàpols, Sicília i Sardenya van formar part de la Corona d'Aragó, amb la qual cosa l'italià també repercutí en el nostre vocabulari. La llengua italiana, a més, sempre ha tingut una presència notable en l'àmbit cultural europeu. Moltes paraules del camp semàntic de la música, per exemple, són italianismes en diverses llengües. Més recentment, el nostre lèxic també ha incorporat manlles lingüístics del francès i de l'anglès. El francès va estar molt de moda a Europa fins a finals del segle XIX. Ara, en canvi, la llengua amb més fama a tot el món és l'anglès.

- 10.** Prova d'esbrinar de quina d'aquestes llengües provenen aquestes paraules. Escriu-ne la definició (o busca'n un sinònim) sense consultar el diccionari. Comprova després la correcció de l'etimologia en el *Diccionari Català-Valencià-Balear* d'Alcover i Moll o en el TERMCAT.

fardatxo || garbell || safareig || moixama || preguntar || queixar || séquia || òpera || pallasso ||
carícia || jaqueta || xofer || consomé || sandvitx || bistec || espagueti || estrés || comboi || garrofa

	llengua d'origen	definició o sinònim
aragonés		
àrab		
italià		
francés		
anglès		
llatí		

píndoles @pindoles1 · 35s

L'etimologia és una disciplina lingüística que s'encarrega d'estudiar l'origen dels mots. Investigar d'on venen les paraules no sempre és fàcil, però desperta molta curiositat. Per això, sovint, els parlants que no són experts en aquest camp proposen teories que no es basen en cap explicació científica, sinó en creences, llegendes o, simplement, en la semblança formal entre dos mots o expressions. Aquest fenomen es coneix com a «etimologia popular».

9 62 95

- 11.** Busca a la Viquipèdia quin és l'origen del mot *orxata*. Identifica l'etimologia científica i l'etimologia popular.

Envia al teu EPA el *Diccionari català-valencià-balear* (és <http://dcvb.iec.cat>). És un diccionari especial, perquè inclou mots i accepcions que representen tota la variació diatòpica i diacrònica de la llengua, des dels orígens i fins al segle xx. Pots usar aquest diccionari quan vulgues saber la variació diatòpica i diacrònica d'un mot en català. El pots consultar directament si escaneges aquest codi QR.

